

BRL 2601
01-09-2022

bezoekadres
Poppenbouwing 56
4191 NZ Geldermalsen

postadres
Postbus 202
4190 CE Geldermalsen

T +31 (0)88 244 01 00
F +31 (0)88 244 01 01
E info@skgikob.nl
I www.skgikob.nl

BEOORDELINGSRICHTLIJN

VOOR HET KOMO PRODUCTCERTIFICAAT VOOR

CEMENT

Vastgesteld door het College van Deskundigen Bindmiddelen d.d. 17-12-2021

Aanvaard door de KOMO kwaliteits- en- toetsingscommissie d.d. 24-08-2022

Bindend verklaard door Kiwa Nederland B.V. d.d. 01-09-2022

KOMO. Kwaliteit zoals beloofd.

BRL 2601

Gepubliceerd d.d. 01-09-2022

**BEOORDELINGSRICHTLIJN
VOOR HET KOMO-PRODUCTCERTIFICAAT VOOR
CEMENT**

Vastgesteld door het CvD Bindmiddelen d.d. 17-12-2021

Aanvaard door de KOMO kwaliteits- en Toetsingscommissie d.d. 24-08-2022

**Uitgave: Kiwa Nederland B.V.
SKG-IKOB B.V**

Voorwoord

Deze KOMO-beoordelingsrichtlijn (BRL) is opgesteld door het College van Deskundigen Bindmiddelen, waarin belanghebbende partijen op het gebied van deze BRL zijn vertegenwoordigd. Dit college begeleidt ook de uitvoering van de certificatie op basis van deze BRL en stelt deze zo nodig bij. Waar in deze BRL sprake is van "College van Deskundigen" of CvD is daarmee bovengenoemd college bedoeld.

Deze BRL zal worden gehanteerd door certificatie-instellingen, die hiervoor een licentieovereenkomst hebben met de Stichting KOMO, in samenhang met hun vastgelegde procedures voor certificatie. In deze BRL is vastgelegd aan welke eisen een aanvrager of houder van een KOMO-productcertificaat moet voldoen en de wijze waarop de certificatie-instelling dit beoordeelt. In haar vastgelegde certificatie procedures is de werkwijze vastgelegd zoals die door de certificatie-instelling wordt gehanteerd bij de uitvoering van:

- Het onderzoek voor de verlening en verlenging van een KOMO-productcertificaat op basis van deze BRL.
- De periodieke beoordelingen ten behoeve van de instandhouding van een afgegeven KOMO-productcertificaat op basis van deze BRL.

In de BRL zijn de volgende onderdelen gewijzigd:

- In alle teksten is de "Beoordelingsrichtlijn" vervangen door "BRL",
- Het wijzigingsblad WB BRL 2601 31-12-2014 is opgenomen
- Diverse aanpassingen naar nieuwe KOMO BRL lay-out
- Hoofdstukken «4, 5, & 6» zijn verwijderd,
- Hoofdstuk «7» is vernummerd naar hoofdstuk «5»,
- Hoofdstuk «8» is vernummerd naar hoofdstuk «6»,
- Hoofdstuk «9» is vernummerd naar hoofdstuk «7»,
- Hoofdstuk «10» is vernummerd naar hoofdstuk «8»,
- Bijlage E is vervallen
- Bijlage H is vervallen (KHB)
- Bijlage F is vervallen (Beoordeling van de door de producent opgestelde productinformatie)
- De eisen uit BRL 2604 zijn opgenomen in hoofdstuk 6.3
- Dubbelingen uit de NEN-EN 197-1 zoveel mogelijk verwijderd waar dat duidelijkheid opleverde
- Verwijzingen naar de NEN-EN 197-5 toegevoegd
- alle normen naar recentste versie aangepast

Uitgever(s):**Kiwa Nederland B.V.**

Sir Winston Churchillaan 273
Postbus 70
2280 AB RIJSWIJK

Tel. 088 998 44 00

info@kiwa.nl

www.kiwa.nl

SKG-IKOB CERTIFICATIE

Poppenbouwing 56
Postbus 202
4190 CE Geldermalsen

Tel. 088-2440100

info@skgikob.nl

www.skgikob.nl/

© 2022 Kiwa Nederland B.V. / SKG IKOB Certificatie

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Onverminderd de aanvaarding van deze beoordelingsrichtlijn door de KOMO Kwaliteits- en Toetsingscommissie berusten alle rechten bij Kiwa Nederland B.V. Het gebruik van de beoordelingsrichtlijn door derden, voor welk doel dan ook, is uitsluitend toegestaan nadat een schriftelijke overeenkomst met Kiwa Nederland B.V. is gesloten waarin het gebruiksrecht is geregeld.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
1 Inleiding, algemene bepalingen en algemene eisen	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Onderwerp en toepassingsgebied	5
1.2.1 Onderwerp	5
1.2.2 Toepassingsgebied	5
1.3 Geldigheid	5
1.4 Relatie met Europese Verordening bouwproducten (CPR, EU 305/2011)	6
1.5 Eisen te stellen aan conformiteit beoordelende instellingen	6
1.6 KOMO®-productcertificaat	6
1.7 Merken en aanduidingen.....	7
2 Terminologie	8
3 Eisen aan te verwerken producten en/of materialen	10
3.1 Grondstoffen en samenstelling	10
3.2 Verwerkingsvoorschriften	10
3.3 Toelatingsonderzoek en periodieke beoordeling	10
4 Eisen te stellen aan het product	11
4.1 Producteisen	11
4.2 Overige producteisen, indien van toepassing	11
5 Eisen aan certificaathouder en kwaliteitssysteem	12
5.1 Algemeen	12
5.2 Interne kwaliteitsbewaking	12
5.2.1 Inhoud van het kwaliteitssysteem.....	12
5.2.2 Klachtenprocedure	12
5.3 Eisen te stellen aan de procesbeheersing	12
5.3.1 Procesonauwkeurigheid	12
5.3.2 Mengen.....	12
5.4 Levering van verpakt en onverpakt cement	13
5.5 Transport van cement	13
5.6 Eisen te stellen aan de interne kwaliteitszorg	14
5.6.1 Bepalingen met betrekking tot de procescontrole	14
5.6.2 Bepalingen met betrekking tot de zelfcontrole	14
5.7 Aanvullende bepalingen.....	15
5.8 Eisen te stellen aan het bedrijfslaboratorium	16
5.8.1 Laboratoriumfaciliteiten	16
5.8.2 Onderhouds- en beheerssysteem	16
5.8.3 Kalibratie-onderzoeken tussen cementproducenten en verificatielaboratoria	16
5.9 Eisen te stellen aan de kwaliteitsregistratie	16
5.10 Eisen te stellen aan opleiding	17
5.11 Productiestop	17
5.12 Wijzigingen in technische uitrusting, kwaliteitssysteem en producteigenschappen	17
5.13 Herkomst cement	17
5.14 Depots en intermediairs met overslagstations	17
6 Externe conformiteitsbeoordelingen	18
6.1 Algemeen	18
6.2 Toelatingsonderzoek en periodieke beoordeling	18
6.2.1 Aanvraag voor een KOMO® productcertificaat	18
6.2.2 Toelatingsonderzoek	18
6.2.3 Verstrekking informatie door cementproducent	18
6.2.4 Toetsing voor toepasbaarheid.....	18
6.2.5 Certificaatverlening.....	19
6.3 Geschiktheidsonderzoek	19
6.3.1 Algemeen	19
6.3.2 Monsterneming grondstoffen.....	19
6.3.3 Eisen te stellen aan grondstoffen	19
6.3.4 Eisen te stellen aan referentie- en testbeton.....	20
6.3.5 Eisen te stellen aan referentie- en testmortel.....	20
6.3.6 Toetsing van de geschiktheid van cement	20
6.4 Initiële beoordeling van een cementfabriek	20
6.5 Controleperiode.....	20

6.6	Productonderzoek tijdens de controleperiode.....	20
6.7	Afgifte en vermeldingen in het certificaat	20
6.7.1	Algemeen	21
6.7.2	Producent, producten en herkomst	21
6.7.3	Specificaties	21
6.7.4	Merken en afleveringsdocumenten	21
6.8	Externe controle na afgifte van het certificaat	21
6.9	Audits en inspectiebezoeken	21
6.9.1	Beoordeling van de resultaten van de zelfcontrole	21
6.10	Verificatieonderzoek cement.....	22
6.10.1	Monsterneming.....	22
6.10.2	Onderzoek.....	22
6.11	Verificatieonderzoek op duurzaamheidsaspecten	23
6.11.1	Algemeen	23
6.11.2	Verificatieonderzoek door een extern laboratorium	23
6.11.3	Monsterneming.....	23
6.11.4	Toetsing van de resultaten van het verificatieonderzoek	23
6.12	Uitbreiding van het aantal gecertificeerde cementen.....	23
6.12.1	Wijziging in de omschrijving van de eigenschappen van gecertificeerd cement	23
6.13	Aard en frequentie van periodieke beoordelingen	24
6.14	Tekortkomingen.....	24
6.15	Opschorting productcertificaat	24
7	Eisen aan de certificatie-instelling	25
7.1	Algemeen	25
7.2	Certificatiepersoneel.....	25
7.2.1	Competentie criteria certificatie personeel	25
7.2.2	Kwalificatie certificatiepersoneel	25
7.3	Rapportage toelatingsonderzoek en periodieke beoordelingen	26
7.4	Beslissingen over KOMO®-productcertificaat.....	26
7.5	Rapportage aan het College van Deskundigen	26
7.6	Interpretatie van eisen.....	26
8	Documenten lijst	27
8.1	Publiekrechtelijke regelgeving.....	27
8.2	Normatieve documenten	27
8.3	Informatieve documenten.....	28
	Bijlage A Aanvullend onderzoek	29
	Bijlage B Voorschriften inzake verlading en vervoer van cement.....	31
	Bijlage C Controle- en onderhoudsschema laboratoriumapparatuur.....	32
	Bijlage D Beoordeling depot, distributeur, importeur of overslagstation	33
	Bijlage E Certificatie op basis van door de cementproducent opgestelde productspecificaties.....	38
	Bijlage F Aanvulling k_A -waarden.....	39

1 Inleiding, algemene bepalingen en algemene eisen

1.1 Inleiding

Op basis van de voorschriften in deze KOMO-beoordelingsrichtlijn (BRL) wordt een KOMO-productcertificaat afgegeven voor cement. Met dit productcertificaat kan de certificaathouder aan zijn afnemers aantonen dat een deskundige onafhankelijke organisatie toeziet op het productieproces van de certificaathouder, de kwaliteit van het product en de kwaliteitsborging daaromtrent. Hierdoor mag ervan uitgegaan worden dat het product de kenmerken bezit zoals deze in voorliggende BRL zijn vastgelegd.

De in deze BRL vastgelegde eisen worden door de certificatie-instellingen, die hiervoor geaccrediteerd zijn door de Raad voor Accreditatie, dan wel hiervoor een aanvraag hebben ingediend, en die daarvoor een licentieovereenkomst hebben met de Stichting KOMO, gehanteerd bij de behandeling van een aanvraag voor de afgifte en instandhouding van een KOMO-productcertificaat voor cement.

Naast de eisen die in deze BRL zijn vastgelegd stellen de certificatie-instellingen aanvullende eisen in de zin van algemene procedure-eisen voor certificatie, zoals vastgelegd in hun interne certificatie-procedures.

Aanvullende verplichtingen in deze BRL ten opzichte van (Europese) normen zijn aangegeven door grijze arcering.

1.2 Onderwerp en toepassingsgebied

1.2.1 Onderwerp

De in deze BRL opgenomen eisen hebben betrekking op:

- gewoon cement,
- cement met erg lage hydratatiewarmte,
- Portland-composietcement CEM II/C-M,
- composietcement CEM VI,
- metselcement,
- gesulfateerd cement
- wit cement.

In deze BRL worden de hier genoemde cementtypen aangeduid als "cement" tenzij in een specifiek geval de omstandigheden het noodzakelijk maken om aan te geven dat specifiek één van de hier genoemde typen wordt bedoeld. Cement kan worden toegepast in constructief beton en/of niet constructief beton en/of mortels.

Ten opzichte van de systematiek vastgelegd in NEN-EN 197-2 gelden aanvullende verplichtingen voor cementproducent en certificatie-instelling bij de beoordeling van de eigenschappen van het geproduceerde en op de markt gebrachte cement. Het betreft onder meer:

- a. De cementproducent dient in het kader van de kwaliteitscontrole deel te nemen aan een ringonderzoek zoals omschreven in bijlage A. Daaruit moet blijken dat de resultaten van de kwaliteitscontrole voldoende betrouwbaar zijn.
- b. De door de certificatie-instelling uitgevoerde externe controle op de cementproducent en het door hem geproduceerde cement vindt plaats zoals vastgelegd in hoofdstuk 6 van deze BRL.

1.2.2 Toepassingsgebied

Deze BRL is van toepassing in onderstaande situaties:

- a. Een cementfabriek (inclusief eventuele depots) wordt op basis van deze BRL beoordeeld en kan daarmee het recht verkrijgen het KOMO®-certificatiemerk te voeren op het op de markt gebrachte cement.
- b. Een overslagstation wordt op basis van deze BRL beoordeeld en kan daarmee het recht verkrijgen om het onder KOMO®-certificatiemerk toegeleverde cement eveneens onder het KOMO®-certificatiemerk op de markt te brengen.

1.3 Geldigheid

Deze versie van de BRL vervangt BRL 2601 van d.d. 26-07-2012 inclusief het bijbehorende wijzigingsblad d.d. 31-12-2014 en BRL 2604 van d.d. 07-02-2013

De KOMO®-productcertificaten die op basis van BRL 2601 resp. BRL 2604 zijn afgegeven verliezen in elk geval hun geldigheid 6 maanden na publicatiedatum BRL.

Op basis van de hiervoor vermelde vorige versie van BRL 2601 of 2604 mogen tot uiterlijk 3 maanden voordat de huidige productcertificaten moeten worden vervangen nieuwe productcertificaten worden afgegeven.

De geldigheidsduur van het KOMO®-productcertificaat is onbeperkt. De geldigheidsduur kan worden beperkt (beëindigd) door ondermeer:

- Een wijziging van deze BRL,
- Het niet voldoen van de certificaathouder aan zijn verplichtingen.

1.4 Relatie met Europese Verordening bouwproducten (CPR, EU 305/2011)

Op de producten waarop deze BRL betrekking heeft zijn de volgende geharmoniseerde Europese normen van toepassing:

- Gewone cementsoorten volgens NEN-EN 197-1
- Bijzondere cementsoorten met lage hydratatiewarmte volgens NEN-EN 14216
- Metselcement volgens NEN-EN 413-1
- Gesulfateerd cement volgens NEN-EN 15743

De uitspraken in de op basis van deze BRL afgegeven productcertificaten mogen niet worden gebruikt ter vervanging van de CE-markering en/of de bijbehorende Prestatieverklaring.

1.5 Eisen te stellen aan conformiteit beoordelende instellingen

Ten aanzien van de eisen die opgenomen zijn in deze BRL kan de aanvrager, in het kader van externe controle, rapporten van conformiteit beoordelende instellingen overleggen om aan te tonen dat aan de eisen van deze BRL wordt voldaan. Er zal moeten worden aangetoond dat de betreffende inspectie-, analyse-, test- en/of evaluatierapporten zijn opgesteld door een instelling die voor het betreffende onderwerp voldoet aan de betreffende accreditatienorm die van toepassing is, te weten:

- NEN-EN-ISO/IEC 17020 voor inspectie-instellingen,
- NEN-EN-ISO/IEC 17021-1 voor instellingen die managementsystemen certificeren,
- NEN-EN-ISO/IEC 17025 voor laboratoria,
- NEN-EN-ISO/IEC 17065 voor instellingen die producten, processen en diensten certificeren.

Een instelling wordt geacht aan deze criteria te voldoen wanneer een accreditatie-certificaat voor het betreffende onderwerp kan worden overlegd, afgegeven door de Raad voor Accreditatie (RvA) of een andere accreditatieinstelling die geaccepteerd is als lid van een multilaterale overeenkomst inzake de wederzijdse erkenning en acceptatie van accreditatie, die binnen EA, IAF en ILAC zijn opgesteld. Indien geen accreditatie-certificaat kan worden overlegd zal de certificatie-instelling zelf beoordelen of aan de accreditatiecriteria is voldaan.

1.6 KOMO®-productcertificaat

Op basis van deze BRL wordt per cementsoort, genoemd in 1.2.1, een KOMO®-productcertificaat afgegeven. De uitspraken in deze productcertificaten zijn gebaseerd op de hoofdstukken 3, 4 en 5 van deze BRL.

Het af te geven productcertificaat moet overeenkomen met het model-productcertificaat zoals dat voor deze versie van de BRL op de website van KOMO®(www.komo.nl) wordt gepubliceerd.

Resultaten die zijn verkregen in het kader van de beoordeling van de cementproducent en de producten ten behoeve van de CE-markering van cement kunnen mede gebruikt worden voor de beoordeling zoals gevraagd door deze BRL.

1.7 Merken en aanduidingen

Indien cement in zakken wordt geleverd, moet op de verpakkingen het volgende worden aangebracht:

- Het KOMO®-beeldmerk/ KOMO®-woordmerk gevolgd door het certificaatnummer zonder versie aanduiding,
- Naam certificaathouder,
- Fabrieksmerk of fabrieksnaam
- Productiecode of productiedatum.
- Optioneel mag een QR-code worden aangebracht dat verwijst naar de gegevens van het betreffende productcertificaat op de website van KOMO®

De uitvoering van het KOMO®-beeldmerk is als volgt:

De uitvoering van het KOMO®-woordmerk is als volgt:

KOMO®

De afleverdocumenten dienen in ieder geval het volgende te bevatten:

- Het KOMO®-beeldmerk/ KOMO®-woordmerk gevolgd door het certificaatnummer zonder versie aanduiding,
- Naam certificaathouder,
- De productielocatie
- De productnaam,
- Productiecode of productiedatum
- Optioneel mag een QR-code worden aangebracht dat verwijst naar de gegevens van het betreffende productcertificaat op de website van KOMO®

Na afgifte van het KOMO®-productcertificaat mag dit KOMO®-beeldmerk/KOMO®-woordmerk door de certificaathouder ook worden gebruikt bij zijn publieke uitingen ten aanzien van zijn gecertificeerde activiteiten zoals aangegeven in het "Reglement voor het gebruik van de KOMO®-merken" zoals dat wordt gepubliceerd op de KOMO®-website.

2 Terminologie

Zie voor een verklaring van de terminologie zoals die in deze BRL gebruikt wordt voor certificatie de begrippenlijst op de website van de Stichting KOMO® (www.komo.nl).

De terminologie is een aanvulling op de termen gebruikt in NEN-EN 197-1, NEN-EN 197-2, NEN-EN 197-5, NEN-EN 413-1, NEN-EN 14216 en NEN-EN 15743.

Aflevering

In geval van overbrenging van cement in bulk door of namens de certificaathouder vanaf de plaats van vervaardiging dan wel vanaf het overslagstation of het depot naar de plaats van aflevering door middel van gesloten transportsystemen, wordt onder aflevering verstaan de overdracht van het cement wanneer dit het gesloten transportsysteem verlaat.

In overige gevallen wordt onder aflevering verstaan de overdracht van het cement door de certificaathouder aan de vervoerder op het moment waarop het cement is verladen. De wijze van aflevering dient duidelijk uit de afleveringsdocumenten te blijken.

Confirmatie zelfcontrole

Proeven die continu door de intermediair worden uitgevoerd op steekmonsters van cement die worden genomen uit de leveringspunt(en) van het product afkomstig uit het overslagstation.

Toelichting: Dit onderzoek wordt uitgevoerd door of onder verantwoordelijkheid van de intermediair om aan te tonen dat een cement qua eigenschappen overeenkomt met het cement waarvan de levering door de cementproducent aan de intermediair contractueel is vastgelegd. (zie ook 3.1.13 van NEN-EN 197-2)

Controleperiode

Productie- en distributieperiode die wordt beschouwd voor de beoordeling van de resultaten van proeven voor zelfcontrole.

Toelichting: Deze periode is voor cement gebruikelijk 12 maanden en voor metselcement 24 maanden. Gedurende deze periode worden de resultaten van de zelfcontrole getoetst aan de eisen, in deze BRL ook aangeduid als de standaard controleperiode.

Volgend op het toelatingsonderzoek wordt een kortere controleperiode van 3 maanden aangehouden. Gedurende deze periode en de daarop volgende maand is het recht tot het gebruik van het KOMO® certificatiemerk voor een cement afgegeven en wordt versneld onderzocht of het cement aan de eisen voldoet.

Externe controle

Alle door de certificatie-instelling uitgevoerde controlewerkzaamheden, inclusief de externe kwaliteitscontrole (verificatieonderzoek).

Extern laboratorium

Onafhankelijk laboratorium dat, in overleg met de aanvrager voor een certificaat c.q. certificaathouder, door de certificeringsinstelling wordt aangewezen ten behoeve van uitvoering van attesteringsonderzoek. Het laboratorium dient, voor zover dat voor het betreffende onderzoek mogelijk is, aantoonbaar te voldoen aan de eisen van NEN-EN-ISO/IEC 17025.

Geadresseerde

Degene aan wie de vervoerder het cement krachtens de door of namens de certificaathouder gesloten vervoersovereenkomst dient af te leveren.

Geschiktheidsonderzoek

Onderzoek van een beton of mortel met het te onderzoeken cement in een bepaalde beton- of mortelsamenstelling en met een bepaalde water-cementfactor, ten behoeve van de afgifte van een certificaat.

Gesloten transportsysteem

Een samenstel van middelen van vervoer en/of verlading en/of overslag en/of opslag, ingericht en geschikt om cement in bulk afgesloten van omgevingsinvloeden over te brengen vanaf de plaats van vervaardiging dan wel het overslagstation naar de plaats van aflevering.

Identificatieonderzoek

Onderzoek uitgevoerd door of onder verantwoordelijkheid van de intermediair om aan te tonen dat een cement qua eigenschappen overeenkomt met het cement waarvan de levering door de cementproducent aan de intermediair contractueel is vastgelegd.

Intermediair

Een (rechts)persoon die gecertificeerd cement in bulk afneemt en dat vervolgens aan derden levert.

Mengen

Het samenvoegen van (al dan niet) gemalen grondstoffen en/of cementen op zodanige wijze dat een homogeen cement wordt verkregen.

Overslagstation

Een installatie voor de op- en overslag van bulkcement van waaruit cement (verpakt of in bulk) wordt verladen, gesitueerd buiten de cementfabriek, waar alle aspecten van de kwaliteit van het cement onder de verantwoordelijkheid van de intermediair vallen.

Procesonnauwkeurigheid

De procesonnauwkeurigheid van een doseersysteem is het maximale verschil tussen ingestelde en werkelijke waarde van het gedoseerde materiaal.

Productinformatie

Door de cementproducent opgestelde informatie betreffende de samenstelling, de mechanische, fysische, chemische en/of duurzaamheidseigenschappen.

Productspecificatie

Door de cementproducent opgestelde specificaties met aanvullende eisen betreffende de samenstelling, de mechanische, fysische, chemische en/of duurzaamheidseigenschappen die ten behoeve van de certificatie worden gehanteerd.

Recept

Een door de cementproducent gehanteerd document ten behoeve van de vervaardiging van een cement. Het recept bevat ten minste de volgende informatie: de hoeveelheid, de soort, de herkomst en de specificaties van de te gebruiken bestanddelen.

Referentiebeton

Beton dat voldoet aan 3.1 van NEN-EN 1992-1-1 en NEN-EN 206, vervaardigd uit rivierzand en -grind, water, eventueel hulpstof en een referentiecement zoals omschreven in CROW-CUR-Aanbeveling 48. De samenstelling van dit beton dient te voldoen aan de eisen van NEN 8005 voor de van toepassing zijnde milieuklasse.

Referentiemortel

Mortel vervaardigd conform NEN-EN 196-1 met referentiecement zoals omschreven in CROW-CUR-Aanbeveling 48.

Testbeton

Beton vervaardigd met de te beoordelen cement, waarvan de gelijkwaardigheid met het referentiebeton moet worden aangetoond. Met uitzondering van het bindmiddel zijn de aard en dosering van de overige grondstoffen identiek aan die van het referentiebeton.

Testmortel

Mortel vervaardigd met de te beoordelen cement, waarvan de gelijkwaardigheid met de referentiemortel moet worden aangetoond. Met uitzondering van het bindmiddel zijn de aard en dosering van de overige grondstoffen identiek aan die van de referentiemortel.

Verificatielaboratorium

Een door de certificatie-instelling geaccepteerd laboratorium waarin het verificatieonderzoek plaats heeft.

3 Eisen aan te verwerken producten en/of materialen

De eisen te stellen aan de kenmerken van de tijdens de productie van het onder deze BRL te certificeren product toegepaste grondstoffen, materialen en producten, zijn gesteld in NEN-EN 197-1 en NEN-EN 197-5

3.1 Grondstoffen en samenstelling

De grondstoffen en samenstelling van gewoon cement moeten voldoen aan hoofdstuk 5 en 6 van NEN-EN 197-1.

De grondstoffen en samenstelling van cement met erg lage hydratatiwarmte moeten voldoen aan hoofdstuk 5 en 6 van NEN-EN 14216.

De grondstoffen en samenstelling van Portland-composietcement CEM II/C-M en composietcement CEM VI moeten voldoen aan hoofdstuk 4 van NEN-EN 197-5.

De grondstoffen en samenstelling van gesulfateerd cement moeten voldoen aan hoofdstuk 5 en 6 van NEN-EN 15743.

De grondstoffen en samenstelling van metselcement moet voldoen aan artikel 5.2 van NEN-EN 413-1.

De grondstoffen en samenstelling van wit cement moet voldoen aan hoofdstuk 5 en 6 van NEN-EN 197-1 of aan hoofdstuk 5 en 6 van NEN-EN 14216.

3.2 Verwerkingsvoorschriften

De toe te passen grondstoffen, materialen en halfproducten moeten worden toegepast/verwerkt overeenkomstig de bijbehorende verwerkingsvoorschriften en/of toepassingsvoorwaarden.

3.3 Toelatingsonderzoek en periodieke beoordeling

Tijdens het toelatingsonderzoek en de periodieke beoordeling wordt beoordeeld of:

- de te verwerken producten en/of materialen voldoen aan de specificaties, middels ingangscntrole;
- de samenstelling voldoet.

4 Eisen te stellen aan het product

In dit hoofdstuk zijn de eisen te stellen aan het cement, vertaald naar de productkenmerken van het cement, opgenomen, waaraan het product moet voldoen, evenals de bepalingsmethoden en de grenswaarden om vast te stellen dat aan deze eisen wordt voldaan.

4.1 Producteisen

Eisen, grenswaarden en bepalingsmethoden

De mechanische, fysische, chemische en duurzaamheidseisen, inclusief grenswaarden en bepalingsmethoden zijn vastgelegd in:

- Hoofdstuk 7 van NEN-EN 197-1 (gewone cementsoorten):
- Hoofdstuk 7 van NEN-EN 14216 (bijzondere cementsoorten met erg lage hydratatiewarmte):
- Artikel 7.2 van NEN-EN 413-1 (metselcement):
- Hoofdstuk 7 van NEN-EN 15743 (gesulfateerd cement):
- Hoofdstuk 7 van NEN-EN 197-5 (Portland-composietcement CEM II/C-M en composietcement CEM VI):

Indien van toepassing dient het cement tevens te voldoen aan onderstaande aspecten:

- NEN 3550 (voor wit cement)

Er worden in deze BRL geen aanvullende producteisen gesteld.

Toelatingsonderzoek en periodieke beoordeling

De mechanische, fysische, chemische en duurzaamheidseisen worden tijdens het toelatingsonderzoek en de periodieke beoordelingen (2 per jaar) geverifieerd (ingeval van essentiële kenmerken) danwel beoordeeld.

4.2 Overige producteisen, indien van toepassing

Cement, het voortbrengingsproces en de kwaliteitscontrole dienen, naast de eisen van 4.1, ook te voldoen aan één of meer van onderstaande aspecten indien het desbetreffende KOMO® - productcertificaat daarvan melding maakt:

- a. cement dient te voldoen aan door de cementproducent in een productspecificatie vastgelegde (aanvullende) eigenschappen, een en ander zoals vastgelegd in bijlage E van deze BRL;
- b. de door de cementproducent in productinformatie vastgelegde (aanvullende) eigenschappen, dienen te voldoen aan de voorwaarden zoals vastgelegd in bijlage E van deze BRL
- c. de verzendcontrole dient te voldoen aan de eisen van bijlage B van deze BRL om de aflevering tot bij de afnemer onder het certificaat te kunnen laten vallen;
- d. indien een overslagstation een KOMO® gecertificeerd cement met KOMO®-merk op de markt wil brengen dient het overslagstation te voldoen aan de eisen vastgelegd in bijlage D.

Voor metselcement met luchtbelvormer dient de cementproducent als aanvulling op de eisen in tabel 2 van NEN-EN 413-1 tevens een luchtgehalte (L) op te geven. De door de cementproducent gemeten luchtgehalten dienen vervolgens binnen een grens van $\pm 2\%$ ten opzichte van deze door hem opgegeven waarde te liggen en bovendien binnen de grenswaarden 8 en 22% van de norm. De beoordeling van deze resultaten vindt plaats zoals aangegeven in 7.2 van NEN-EN 413-1 met gebruikmaking van de grenswaarden $L \pm 2\%$.

In aanvulling op tabel 9 van NEN-EN 413-1 zijn de grenswaarden voor individuele meetresultaten van het luchtgehalte: $L \pm 4\%$.

5 Eisen aan certificaathouder en kwaliteitssysteem

5.1 Algemeen

De cementproducent is te allen tijde verantwoordelijk voor de kwaliteit van het productieproces, de interne kwaliteitsbewaking en de kwaliteit van het product. De interne kwaliteitsbewaking moet voldoen aan de eisen zoals vastgelegd in dit hoofdstuk.

Eisen voor intermediair met overslagstation staan in bijlage D.

5.2 Interne kwaliteitsbewaking

De certificaathouder moet beschikken over een door hem toegepast schema van de interne kwaliteitsbewaking (IKB-schema).

Het kwaliteitssysteem dient te voldoen aan de eisen zoals vastgelegd in NEN-EN 197-2 en te zijn afgestemd op de inhoud van dit hoofdstuk uit deze BRL.

5.2.1 Inhoud van het kwaliteitssysteem

De cementproducent dient zijn kwaliteitssysteem te hebben vastgelegd en te onderhouden als middel om te bewerkstelligen dat zijn cement(en), voorzien van het KOMO®-certificatiemerk, aan de gespecificeerde eisen voldoet/voldoet. Het kwaliteitshandboek moet de procedures van het kwaliteitssysteem omvatten of ernaar verwijzen en de structuur van de documentatie, die in het kwaliteitssysteem is gebruikt, uiteenzetten. Deze BRL beschouwt deze procedures als onderdeel van het kwaliteitshandboek.

Het kwaliteitssysteem van de cementproducent dient ten minste de in NEN-EN 197-2 genoemde aspecten te bevatten en tevens een procedure voor klachtenbehandeling.

De interne kwaliteitsbewaking dient de certificaathouder in staat te stellen om bij voortdurende toezicht te tonen dat aan de in deze BRL gestelde eisen wordt voldaan.

5.2.2 Klachtenprocedure

In klachtenprocedure in het kwaliteitssysteem dient ten minste geregeld te zijn:

- Wie de verantwoordelijke functionarissen zijn voor de beoordeling en behandeling van klachten,
- De registratie van klachten en het bijbehorende opvolgings- en afhandelingstraject,
- De beoogde opvolgings- en afhandelingstermijnen,
- Het adequaat informeren van de klager,
- Het treffen van herstel- en corrigerende maatregelen naar aanleiding van klachten.

5.3 Eisen te stellen aan de procesbeheersing

De artikelen 5.3.1 t/m 5.3.3 geven voorschriften inzake de technische uitrusting betreffende de behandeling van de grondstoffen en de vervaardiging van cement, alsmede betreffende de verlading, het vervoer, de overslag en de opslag van cement die niet in de NEN 197-1 geadresseerd zijn.

5.3.1 Procesonauwkeurigheid

De doseerinrichting voor de grondstoffen voor cement dient het mogelijk te maken, dat alle grondstoffen met een procesonauwkeurigheid van $\leq 3\%$ ten opzichte van de ingestelde waarde kunnen worden gedoseerd.

5.3.2 Mengen

a. Algemeen

Bij bedrijven waar mengen onderdeel van het productieproces is, dient door middel van geschikte mengapparatuur menging van afgewogen droge componenten plaats te vinden.

De te mengen componenten dienen in een recept te zijn vastgelegd.

De toegepaste weegwerktuigen moeten zijn toegelaten en goedgekeurd door het Nederlands Meetinstituut B.V. dan wel door een in het land van productie daartoe bevoegd instituut.

Alle weegwerktuigen, inclusief de bijbehorende registratieapparatuur, moeten voldoen aan de eisen van NEN-EN 45501 voor een klasse IIII weegwerktuig.

De cementproducent is verplicht de nauwkeurigheid van alle weeginstallaties ten minste eenmaal per twee jaar voor eigen rekening door een ter zake deskundige instantie, ter beoordeling door de certificatie-instelling te doen controleren en voorts zo dikwijls als door de certificatie-instelling noodzakelijk wordt geacht. Van deze controle dient een verklaring van goedkeuring aan de certificatie-instelling te worden gezonden.

De weegwerktuigen moeten zodanig zijn ingericht, dat het mogelijk is controle uit te oefenen op het zo volledig mogelijk legen van de weegbakken. Er mag niet meer dan 1,0% van de afgewogen hoeveelheid achterblijven.

Alle grondstoffen dienen in het geijkte weegtraject te worden afgewogen. De afgewogen hoeveelheden moeten worden geregistreerd.

Eenmaal per productiedag dient door middel van een geschikte controle-inrichting de juiste werking van de afweegapparatuur te worden gecontroleerd. Het resultaat van deze controle dient te worden geregistreerd.

Bij gebruik van weegautomaten, dat zijn installaties waarbij het weegproces voor het gehele mengsel door een tevoren gegeven signaal automatisch wordt gestart en tenslotte automatisch wordt beëindigd is het onderstaande van toepassing:

Alle afwegingen dienen automatisch plaats te vinden en automatisch te worden geregistreerd.

- a. De ingestelde recepten moeten op overzichtelijke wijze kunnen worden gereproduceerd.
- b. Alle door middel van het beeldscherm te presenteren gegevens dienen overzichtelijk, eenduidig, en in een voor de bediener begrijpelijke taal te worden gesteld.
- c. Het produceren van een bepaald ingesteld recept mag slechts kunnen plaatsvinden, indien alle te doseren hoeveelheden grondstoffen volgens dit recept automatisch op het beeldscherm zichtbaar zijn geworden. Deze gegevens dienen gedurende het gehele weegproces zichtbaar gemaakt te kunnen worden.

Het instellen van recepten dan wel het wijziging daarvan, dient te geschieden onder verantwoordelijkheid van de medewerker verantwoordelijk voor de kwaliteitszorg.

Computergestuurde weeginstallaties worden beschouwd als weegautomaten.

b. Directe verlading in het vervoermiddel

Wanneer het eindproduct niet wordt opgeslagen in een silo maar direct wordt verladen in het vervoermiddel, dient de cementproducent zijn mengproces en procescontrole zodanig in te richten dat direct per charge kan worden beoordeeld of een goede menging en afweging van de gewenste componenten heeft plaatsgevonden.

De cementproducent dient onder meer procedures op te stellen voor:

- bewaking van de mengtijd;
- controle per charge van de gedoseerde hoeveelheden grondstoffen;
- volledig leegmaken van de menger indien verschillende cementen met eenzelfde menger worden vervaardigd;
- controle van het eindproduct per charge, op basis van bepaling van een karakteristieke eigenschap van het eindproduct. Met deze bepaling moet een onjuiste dosering en/of menging kunnen worden aangetoond.

5.4 Levering van verpakt en onverpakt cement

De afweeginrichtingen voor zowel verpakt als onverpakt cement dienen te zijn voorzien van een geldig ijkmerk, aangebracht door het Nederlands Meetinstituut of, bij productie buiten Nederland, door een in dat land erkend instituut.

5.5 Transport van cement

Het certificaat is geldig tot het moment van de overdracht van de certificaathouder aan de afnemer.

In geval van overbrenging als bedoeld in definitie (gesloten transportsysteem) dient aangetoond te worden dat het betreffende gesloten transportsysteem ingericht en geschikt is om cement afgesloten van omgevingsinvloeden te vervoeren.

Voor gesloten transportsystemen gelden tevens de voorschriften vermeld in bijlage B.

5.6 Eisen te stellen aan de interne kwaliteitszorg

De eisen waaraan de kwaliteitszorg van de cementproducent dient te voldoen, zijn beschreven in de par 4.1 genoemde productnormen.

5.6.1 Bepalingen met betrekking tot de procescontrole

a. Vastlegging procescontrolesysteem

De eisen waaraan de procescontrole van de cementproducent dient te voldoen zijn beschreven in de betreffende productnormen.

b. Grondstoffen

De eisen waaraan de grondstoffen van de cementproducent dient te voldoen zijn beschreven in de betreffende productnormen.

c. Beoordeling geschiktheid recepten voor mengen

Ten behoeve van de afwikkeling van de aanvraag voor een certificaat voor een nog niet gecertificeerd cement dient de cementproducent eerst aan te tonen dat mengen volgens het recept een cement oplevert dat voldoet aan 6.6.3. Het cement wordt hiertoe onderzocht op alle eigenschappen die daarvoor in de desbetreffende productnormen en, indien van toepassing NEN 3550, verplicht worden gesteld. De toetsing van de verkregen resultaten vindt plaats zoals beschreven in 9.2 van de desbetreffende productnorm (7.2 van NEN-EN 413-1), waarbij de aanvaardingsconstante k_A mag worden uitgebreid met de k_A -waarden vermeld in bijlage F van deze BRL.

Het recept en de resultaten van het interne onderzoek dienen aan de certificatie-instelling te worden gerapporteerd als voorwaarde voor de afgifte van een certificaat.

Wanneer een recept langer dan één maand niet gebruikt is, dient, vier maanden lang, met een frequentie van ten minste eenmaal per maand te worden aangetoond dat mengen volgens het recept een cement oplevert dat voldoet aan de relevante eisen van de desbetreffende productnormen. De resultaten van deze beoordelingen dienen aan de certificatie-instelling te worden gerapporteerd.

5.6.1.1 Bewaartermijn resultaten procescontrole

De cementproducent moet de resultaten van de productieprocescontrole bewaren voor een periode van ten minste tien jaar. De bewaartermijn dient te worden vastgelegd in de systeemdokumentatie.

5.6.2 Bepalingen met betrekking tot de zelfcontrole

De eisen waaraan de zelfcontrole van de cementproducent dient te voldoen zijn beschreven in de betreffende productnormen.

5.6.2.1 Monsterneming en onderzoek ten behoeve van de zelfcontrole

De eisen waaraan de monsterneming van de cementproducent dient te voldoen zijn beschreven in de betreffende productnormen.

a. Monsterneming en onderzoek wanneer het eindproduct niet wordt opgeslagen in een silo

Indien het cement niet wordt opgeslagen in een silo maar direct wordt geladen in het vervoermiddel is artikel 5.6.2.3 niet van toepassing.

Per cement dient per productiedag ten minste één monster te worden genomen en onderzocht op de relevante eigenschappen genoemd in hoofdstuk 7 van de NEN-EN 197-1 of hoofdstuk 5 van de NEN-EN 197-5 of hoofdstuk 5 van NEN-EN 413-1 of hoofdstuk 7 van de NEN-EN 14216 of hoofdstuk 7 van de NEN-EN 15743 en, indien van toepassing NEN 3550. Wanneer een cement meer dan één dag per maand wordt geproduceerd mag met betrekking tot het gloeiverlies, het gehalte aan onoplosbaar, het sulfaatgehalte, het chloridegehalte, de puzzolaniteit en de gehalten aan samenstellende bestanddelen worden volstaan met één meting per maand.

5.6.2.2 Maatregelen bij niet voldoen aan de producteisen

Een cement kan op twee manieren niet aan de producteisen voldoen, te weten:

- a. Het resultaat van de statistische toetsing over de controleperiode.
- b. Het resultaat van een enkele meetwaarde van een monster van de zelfcontrole ligt buiten de grenzen voor de enkelvoudige meting.

a. Maatregelen bij het niet voldoen van de statistische toetsing

De cementproducent voert na het verkrijgen van de laatste resultaten over een controleperiode zelf de toetsing uit zoals bedoeld in 9.2 van de desbetreffende productnorm (7.2 van NEN-EN 413-1). De resultaten en de toetsing worden aan de certificatie-instelling toegezonden. Indien de toetsing een overschrijding van de grenswaarden aantoont, dient de cementproducent de oorzaak daarvan na te gaan, corrigerende maatregelen te nemen en de certificatie-instelling daarvan op de hoogte te stellen.

b. Maatregelen bij het niet voldoen van individuele resultaten

Wanneer een cementsoort niet voldoet aan de grenswaarden zoals vastgelegd in tabel 10 van NEN-EN 197-1, tabel 2 van NEN-EN 197-5, tabel 8 van NEN-EN 14216, tabel 9 van NEN-EN 413-1 en tabel 6 van NEN-EN 15743, dient de cementproducent de verzending van de betreffende partij te verhinderen. Wanneer verzending reeds heeft plaatsgevonden dient hij de betreffende afnemers direct op de hoogte te stellen en een en ander schriftelijk te bevestigen. Vervolgens dient de cementproducent de oorzaak van de afwijking te achterhalen en corrigerende maatregelen te nemen. De cementproducent dient de certificatie-instelling te informeren wanneer hij cement heeft verzonden dat niet voldoet aan de desbetreffende eisen. De oorzaak en de corrigerende maatregelen dienen te worden vastgelegd. De certificatie-instelling heeft recht op inzage van de desbetreffende rapporten.

Indien de corrigerende maatregelen effectief zijn gebleken, kan het/kunnen de desbetreffende resultaat/resultaten van de zelfcontrole bij de toetsing aan de eisen van de desbetreffende productnormen instemming van de certificatie-instelling worden weggelaten bij de statistische beoordeling over de controleperiode.

Indien de cementproducent nalaat de certificatie-instelling van een over- of onderschrijding van de grenswaarde van de individuele resultaten op de hoogte te stellen, wordt dit aangemerkt als een non-conformity van het cement in de betreffende controleperiode.

5.6.2.3 Incidentele productie en verzending als partij

Voor incidenteel geproduceerde gecertificeerde cementen, welke als partij geproduceerd en verzonden worden, en als gevolg daarvan niet voortdurend voor bemonstering beschikbaar zijn, dient gedurende de verzending met regelmatige intervallen een aantal monsters te worden getrokken. Per verzenddag wordt ten minste één monster getrokken.

Het cement wordt onderzocht op alle eigenschappen die daarvoor in de desbetreffende productnormen dan wel NEN 3550 verplicht worden gesteld. De toetsing van de verkregen resultaten vindt plaats zoals beschreven in hoofdstuk 9.2 van de NEN-EN 197-1 of hoofdstuk 7 van de NEN-EN 197-5 of hoofdstuk 7.2 van NEN-EN 413-1, waarbij de k_A -waarden mogen worden uitgebreid met de k_A -waarden vermeld in bijlage F van deze BRL.

Het aantal monsters moet zo groot zijn dat een toetsing uitgevoerd kan worden (zie ook 4.3.1 van NEN-EN 197-2).

5.7 Aanvullende bepalingen

Bepaling *samenstelling*

De bepaling van het gehalte aan samenstellende bestanddelen is afhankelijk van het type cement. In het kader van de certificatie is er voor gekozen dit te laten plaatsvinden:

Op basis van de chemische samenstelling van grondstoffen en cement, ter beoordeling door de certificatie-instelling. Alternatieve methoden kunnen in overleg met de certificatie-instelling worden toegepast nadat de geschiktheid van deze methoden is aangetoond.

Andere meetmethoden

Waar toegestaan in de NEN-EN 196 serie mogen andere methoden gebruikt worden onder voorwaarde dat wordt aangetoond dat equivalente resultaten worden verkregen.

5.8 Eisen te stellen aan het bedrijfslaboratorium

5.8.1 Laboratoriumfaciliteiten

De cementproducent dient ten behoeve van de interne kwaliteitsbewaking de beschikking te hebben over een bedrijfslaboratorium dat in staat is alle van toepassing zijnde en in de desbetreffende productnormen en, indien van toepassing NEN 3550 omschreven proeven, volgens de aangegeven methoden, uit te voeren.

De cementproducent dient over eigen laboratoriumfaciliteiten te beschikken voor de uitvoering van de proeven in het kader van de procescontrole.

5.8.2 Onderhouds- en beheerssysteem

Door de cementproducent dient in het kader van de procescontrole en de interne kwaliteitsbewaking een onderhouds- en beheerssysteem te worden opgesteld en aangehouden met daarin een vastgelegde controlefrequentie. De resultaten van deze controles dienen te worden vastgelegd.

De uit te voeren controles en de minimale controlefrequentie op de gebruikte apparatuur zijn in bijlage C weergegeven.

5.8.3 Kalibratie-onderzoeken tussen cementproducenten en verificatielaboratoria

Als onderdeel van de kalibratie van meetmiddelen en -methoden dient de cementproducent deel te nemen aan kalibratie-onderzoeken tussen cementproducenten van cement en verificatielaboratoria zoals omschreven in bijlage A.

Indien een bedrijf buiten Nederland reeds deelneemt aan een referentieonderzoek in het land van productie, dient de gelijkwaardigheid van het betreffende referentieonderzoek met het in bijlage A omschreven referentieonderzoek door de certificatie-instelling te worden beoordeeld.

Gelijkwaardig betekent dat het betreffende referentieonderzoek een, met het in bijlage A omschreven referentieonderzoek, gelijkwaardig inzicht moet kunnen geven in :

- verschuivingen in meetniveau binnen het desbetreffende laboratorium;
- verschuivingen in standaarddeviatie binnen het desbetreffende laboratorium (mate van meetnauwkeurigheid);
- systematische verschillen tussen verschillende laboratoria.

Indien het betreffende referentieonderzoek als gelijkwaardig wordt beoordeeld dient een koppeling te worden gelegd tussen het betreffende en het Nederlandse referentieonderzoek. Dit dient te worden gerealiseerd door ten minste één deelnemer, zijnde een (potentiële) houder van het Nederlandse certificaat aan het betreffende referentieonderzoek, eveneens te laten deelnemen aan het Nederlandse referentieonderzoek.

Daarnaast dienen alle resultaten van het betreffende referentieonderzoek te worden gerapporteerd aan de certificatie-instelling.

5.9 Eisen te stellen aan de kwaliteitsregistratie

De vastlegging van de resultaten van de zelfcontrole is de verantwoordelijkheid van de certificaathouder. De vastlegging dient zodanig plaats te vinden dat de certificatie-instelling te allen tijde deze resultaten kan inzien en de herkomst kan verifiëren.

Deze resultaten worden door de cementproducent vier keer per jaar (metselcement: twee keer per jaar) over de controleperiode getoetst aan de keuringscriteria genoemd in de desbetreffende productnormen en, indien van toepassing NEN 3550.

Indien het cement niet wordt opgeslagen in een silo maar direct wordt geladen in het vervoermiddel en er minder waarnemingen beschikbaar zijn dan vermeld in tabel 8 van NEN-EN 197-1, tabel 7 van NEN-EN 14216, tabel 7 van NEN-EN 413-1 en tabel 5 van NEN-EN 15743, dient de toetsing toch te worden uitgevoerd zoals beschreven in 9.2 van desbetreffende productnorm (7.2 van NEN-EN 413-1), waarbij de k_A -waarden mogen worden uitgebreid met de k_A -waarden vermeld bijlage F van deze BRL.

De resultaten van de zelfcontrole en de door de cementproducent uitgevoerde toetsing worden direct na het beschikbaar komen van de resultaten aan de certificatie-instelling toegezonden.

De cementproducent dient de resultaten van de interne kwaliteitsbewaking te bewaren voor een periode van ten minste 10 jaar.

5.10 Eisen te stellen aan opleiding

De verantwoordelijke functionaris voor de kwaliteitszorg moet ten minste HBO-niveau bezitten.

5.11 Productiestop

Indien een bedrijf verwacht dat de productie en verzending van een gecertificeerd cement wordt gestopt voor een periode langer dan één maand, dient zij dit onmiddellijk aan de certificatie-instelling te melden. De cementproducent mag de zelfcontrole stoppen en ook de certificatie-instelling dient de externe controle (volgens artikel 6.9.1) te stoppen en deze niet eerder hervatten dan na bericht van hervatting van de productie van dat cement. De certificatie-instelling dient onverwijld op de hoogte te worden gesteld van de hervatting van de productie van dit cement. Zowel de interne als de externe controle worden dan opnieuw gestart. Bij een stop langer dan 1 jaar, dient voorafgaand aan de hervatting van de levering middels een extra beoordeling te worden nagegaan of nog aan de eisen in deze beoordelingsrichtlijn wordt voldaan en de gestopte status kan worden omgezet naar een geldige status.

Wanneer een cement langer dan 2 jaar niet wordt geproduceerd, wordt het certificaat ingetrokken.

5.12 Wijzigingen in technische uitrusting, kwaliteitssysteem en producteigenschappen

Wijzigingen van principiële aard in de technische uitrusting, het kwaliteitssysteem en personeelsbezetting (zoals de directievertegenwoordiger, de voor de kwaliteit en productie verantwoordelijke functionarissen) dienen binnen één maand aan de certificatie-instelling te worden gemeld. Indien dit door de certificatie-instelling noodzakelijk wordt geacht, zal een keuring van de aangebrachte wijzigingen worden uitgevoerd.

Belangrijke wijzigingen in de producteigenschappen, het niet voldoen aan de eisen van de desbetreffende productnormen (met uitzondering van de eis aan de bovengrens voor de druksterkte na 28 dagen verharden) dan wel NEN 3550 of de overige door de cementproducent gespecificeerde eigenschappen of de verwachting dat op korte termijn niet voldaan zal gaan worden, dienen terstond aan de certificatie-instelling gemeld te worden.

5.13 Herkomst cement

Het certificaat wordt afgegeven op naam van de cementfabriek dat het betreffende cement vervaardigt, dan wel op naam van het overslagstation met vermelding van de cementproducent.

Indien cement door een cementproducent of intermediair wordt verpakt in verpakkingsmateriaal met daarop de naam van een ander, is dat toegestaan.

5.14 Depots en intermediairs met overslagstations

Eisen ten behoeve van depots en intermediairs met overslagstations zijn opgenomen in bijlage D.

6 Externe conformiteitsbeoordelingen

6.1 Algemeen

Ten behoeve van het verlenen van het KOMO®-productcertificaat voert de certificatie-instelling een toelatingsonderzoek uit. Na afgifte van het KOMO®-productcertificaat voert de certificatie-instelling periodieke beoordelingen uit.

6.2 Toelatingsonderzoek en periodieke beoordeling

6.2.1 Aanvraag voor een KOMO® productcertificaat

Het bedrijf of intermediair dient de aanvraag voor een KOMO® productcertificaat in te dienen.

Na ontvangst van de certificatieovereenkomst start de certificatie-instelling het toelatingsonderzoek.

6.2.2 Toelatingsonderzoek

Het door de certificatie-instelling uit te voeren toelatingsonderzoek vindt plaats aan de hand van de in deze BRL opgenomen productieproces-, prestatie- en producteisen inclusief beproevingsmethoden.

De aanvrager van het productcertificaat geeft aan welke producten moeten worden opgenomen in het af te geven productcertificaat. De aanvrager verstrekt alle relevante gegevens van deze producten ten behoeve van het opstellen van de productspecificatie en de verklaring over de productkenmerken zoals die zullen worden opgenomen in het af te geven productcertificaat.

Ten behoeve van het verlenen van het productcertificaat voert de certificatie-instelling een toelatingsonderzoek uit waarbij:

- De certificatie-instelling beoordeelt of de aanvrager in staat is om door middel van zijn interne kwaliteitsbewaking bij voortdurend te waarborgen dat de producten de kenmerken bezitten, respectievelijk de prestaties leveren zoals deze in de hoofdstukken 3 en 4 in deze BRL zijn vastgelegd. Beoordeling van het productieproces en van het gereed product maken hiervan deel uit,
- De certificatie-instelling beoordeelt of de operationele systematiek van de interne kwaliteitsbewaking voldoet aan de eisen in hoofdstuk 5 van deze BRL
- De certificatie-instelling beoordeelt de beschikbare verwerkingsvoorschriften, toepassingsvoorwaarden en onderhoudsvorschriften..

Waar van toepassing zal nagegaan worden of de verstrekte documenten ten aanzien van het product en/of interne kwaliteitsbewaking en de daarin vermelde resultaten voldoen aan de eisen in deze BRL.

Opmerking: voor zover CE-markering van toepassing is, wordt opgemerkt dat t.a.v. de essentiële productkenmerken, zoals opgenomen in de Annex ZA van de geharmoniseerde Europese norm, met de daarbij behorende onderdelen van de interne kwaliteitsbewaking geldt dat de certificerende instelling zich ervan overtuigt dat de uitspraken voldoen aan de in deze beoordelingsrichtlijn gestelde eisen.

Van het toelatingsonderzoek wordt een rapportage opgesteld, op basis waarvan het productcertificaat, al dan niet kan worden verleend.

6.2.3 Verstrekking informatie door cementproducent

De cementproducent dient de certificatie-instelling inzage te geven in het kwaliteitssysteem en toegang te verlenen tot de installaties waarmee het cement wordt geproduceerd.

6.2.4 Toetsing voor toepasbaarheid

In de NEN 8005 is bepaald dat slechts een aantal cementsoorten altijd generiek toepasbaar is in beton. (CEM I, CEM II/A en B(S of V of T) en CEM III/A en B.)

Voor de overige cementsoorten dient per milieuklasse, de toetsing van de geschiktheid in beton te worden onderzocht. Het hiervoor benodigde onderzoek wordt beschreven 6.3 van deze BRL. Op het certificaat van het cement wordt beschreven of de geschiktheid van deze cement voor een bepaalde milieuklasse is aangetoond, na positief resultaat van het geschiktheidsonderzoek beschreven in 6.3 van deze BRL.

6.2.5 Certificaatverlening

Na afronding van het certificatieonderzoek worden de resultaten door de certificatie-instelling beoordeeld om na te gaan of toekenning van het certificaat kan plaatsvinden. Bij positief resultaat vindt toekenning van het certificaat plaats. Het certificaat vermeldt de gecertificeerde cement en de specifieke geschiktheid. Daarna starten de reguliere controles door de certificatie-instelling.

6.3 Geschiktheidsonderzoek

6.3.1 Algemeen

Het geschiktheidsonderzoek wordt uitgevoerd zoals omschreven in hoofdstuk 4 van CROW-CUR Aanbeveling 48 in een extern laboratorium op basis van door de certificaathouder op te geven milieuklasse(n).

Het onderzoek is beperkt tot duurzaamheidsonderzoek voor de volgende aantastingsmechanismen. Zie voor de noodzaak voor het testen van een cement bijlage CC van de ontwerp NEN 8005:2022

Mechanisme	Onderzoek
Corrosie door carbonatatie	Carbonatatiesnelheid
Aantasting door vorst/dooi wisseling in aanwezigheid van doozout	Vorstdooizoutbestandheid
Corrosie door chloriden	Chloride-indringingssnelheid
Bestandheid tegen zeewater	Zeewaterbestandheid
Bestandheid tegen sulfaten	Sulfaatbestandheid

Indien de geschiktheid van een cement is aangetoond bij de door CROW-CUR Aanbeveling 48 voorgeschreven water-cementfactor, geldt de gelijkwaardigheid van die cement bij alle door NEN 8005 voorgeschreven cementgehalten en water-cementfactoren in de betreffende milieuklasse.

Bij uitbreiding van het certificaat met 1 of meerdere milieuklasse(n) dient het onderzoek te worden uitgevoerd zoals omschreven in hoofdstuk 4 van CROW-CUR Aanbeveling 48. Het certificaat kan worden uitgebreid, nadat de toetsing volgens 6.3.6 van deze BRL heeft plaatsgevonden.

6.3.2 Monsterneming grondstoffen

De monsters cement worden genomen zoals beschreven in 6.2 van CROW-CUR Aanbeveling 48.

Monsterneming kan plaatsvinden bij de producent van cement dan wel bij de gebruiker(s).

Om te voorkomen dat steeds dezelfde charges cement worden bemonsterd, dienen de monsternemingen met een tijdsinterval van minimaal 2 weken te worden genomen.

Monsterneming van het betreffende cement kan (indien mogelijk) worden ingepast in de monsterneming ten behoeve van het toelatingsonderzoek van een nieuw cement zoals omschreven in BRL 2601.

De houdbaarheidstermijn van de monsters, mits luchtdicht geconditioneerd bewaard, is 1 jaar gerekend vanaf de laatste datum van monsterneming van de betreffende serie monsternemingen.

6.3.3 Eisen te stellen aan grondstoffen

De te gebruiken grondstoffen moeten voldoen aan de in 3 gestelde eisen. Als voldoende bewijs dat wordt voldaan worden beschouwd:

- KOMO® productcertificaat van deze grondstof;
- Een productcertificaat waarvan de gelijkwaardigheid met bovengenoemde KOMO® productcertificaat is aangetoond.

Het te beoordelen cement en het referentiecement (dan wel de referentiecementen) dienen qua samenstelling en eigenschappen (beoordeeld aan de hand van de criteria in NEN-EN 197-1) representatief te zijn en afkomstig uit de productie dan wel verlading van de cementproducent. De gemeten eigenschappen van de cementmonsters moeten allen liggen binnen de grenswaarden die daaraan door NEN-EN 197-1, NEN-EN 197-5 dan wel NEN-EN 14216 worden gesteld.

6.3.4 Eisen te stellen aan referentie- en testbeton

Het referentiebeton en het testbeton dienen te voldoen aan 3.9 respectievelijk 3.12 van CROW-CUR Aanbeveling 48. De resultaten van het betononderzoek zijn tot 3 jaar na de eerste monsterneming geldig.

Het toeslagmateriaal van het testbeton moet eenzelfde korrelgrootteverdeling hebben als het referentiebeton (zie bijlage D van CROW-CUR Aanbeveling 48).

6.3.5 Eisen te stellen aan referentie- en testmortel

De referentiemortel en de testmortel dienen te voldoen aan 3.10 respectievelijk 3.13 van CROW-CUR Aanbeveling 48. De resultaten van het betononderzoek zijn tot 3 jaar na de eerste monsterneming geldig..

6.3.6 Toetsing van de geschiktheid van cement

Het onderzoek wordt uitgevoerd zoals beschreven in hoofdstuk 7 van CROW-CUR aanbeveling 48 waarbij de keuringscriteria in hoofdstuk 6 worden gehanteerd.

De beoordeling en toetsing vinden plaats overeenkomstig 6.1.1 van CROW-CUR Aanbeveling 48.

De criteria zijn van toepassing voor het vaststellen van de toepasbaarheid van een cement in de opgegeven milieuklassen (specifieke geschiktheid). Afgifte of uitbreiding van het certificaat vindt plaats nadat voor die criteria is aangetoond dat aan de eisen wordt voldaan.

6.4 Initiële beoordeling van een cementfabriek

De certificatie-instelling beoordeelt de cementproducent en het kwaliteitssysteem, waarbij het getoetst wordt aan de bepalingen van deze BRL. Van cementen dient tijdens de initiële audit een monster te worden getrokken en voor onderzoek worden aangeboden aan zowel het verificatielaboratorium als het bedrijfslaboratorium. De resultaten van het bedrijfslaboratorium en het verificatielaboratorium moeten overeenkomen en moeten liggen binnen de door de desbetreffende productnormen voorgeschreven grenswaarden voor het desbetreffende cement. Nederlandse praktijkrichtlijn NPR-CEN/TR 14245 geeft richtlijnen voor de beoordeling van de verschillen.

Indien een cementproducent reeds beschikt over het KOMO® productcertificaat voor 1 of meer cementen en een nieuw cement ter certificatie aanbiedt, dient de certificatie- instelling te bepalen of een aanvullende beoordeling van installaties en/of het bedrijfslaboratorium en het kwaliteitssysteem noodzakelijk is.

6.5 Controleperiode

Gedurende de controleperiode van drie maanden dient de cementproducent de zelfcontrole uit te voeren volgens de bepalingen van deze BRL. De minimale frequentie van monsterneming en onderzoek wordt gegeven in de desbetreffende productnormen.

6.6 Productonderzoek tijdens de controleperiode

In de controleperiode worden door de certificatie-instelling drie monsters per te certificeren cement genomen. Deze monsters worden zowel door het bedrijfslaboratorium als door een onafhankelijk (verificatie)laboratorium onderzocht. De resultaten van het bedrijfslaboratorium en het verificatielaboratorium moeten met elkaar en met de resultaten van de zelfcontrole overeenkomen. De resultaten van zowel het bedrijfslaboratorium als het verificatielaboratorium moeten liggen binnen de door de desbetreffende productnormen voorgeschreven dan wel door de cementproducent opgegeven grenswaarden voor het desbetreffende cement.

De in de controleperiode verkregen resultaten van de zelfcontrole worden getoetst aan de criteria in de desbetreffende productnormen en, indien van toepassing, in deze BRL gegeven dan wel door de cementproducent opgegeven aanvullende producteisen.

Indien een cementproducent voorafgaand aan de aanvraag voor het KOMO® productcertificaat reeds geruime tijd produceert en dientengevolge beschikt over voldoende resultaten om een gelijkwaardige beoordeling uit te voeren, komt deze beoordeling in de plaats van die van de controleperiode.

6.7 Afgifte en vermeldingen in het certificaat

Een KOMO® productcertificaat heeft steeds betrekking op één cement, met vermelding van de specifieke geschiktheid.

6.7.1 Algemeen

Het certificaat geeft aan of het cement afkomstig is van een cementfabriek dan wel overslagstation. Verder geeft het de productomschrijving(en), de (technische) specificaties, een verklaring van de certificatie-instelling, regels voor het gebruik van het certificatiemerk en wenken voor de afnemer, een en ander zoals hieronder verder toegelicht. Een model van het productcertificaat staat op www.komo.nl

6.7.2 Producent, producten en herkomst

Dit deel van het certificaat bevat de productomschrijving(en) en informatie over de herkomst van het cement.

Voor een cementfabriek:

de naam en het adres van de cementproducent en de productielocatie. Indien van toepassing wordt tevens de naam van de importeur dan wel verkooporganisatie vermeld.

Voor een overslagstation:

de naam en het adres van het overslagstation, de cementproducent en de productielocatie.

6.7.3 Specificaties

Op het certificaat dient vermeld te worden dat:

- Cement kan worden toegepast in constructief beton en/of niet constructief beton en/of mortels.
- Het cement voldoet aan de in BRL 2601 vastgelegde producteisen.
- In welke milieuklassen het cement zonder meer kan worden toegepast.

Het cement voldoet aan het vermelde in hoofdstuk 4 van deze BRL en, indien van toepassing, aan de volgende criteria:

- a. voor wit cement: het cement voldoet aan de eisen zoals vermeld in NEN 3550;
- b. overige door de producent in een productspecificatie vastgelegde eigenschappen zoals bedoeld in bijlage E van de BRL;

6.7.4 Merken en afleveringsdocumenten

Op het certificaat wordt vermeld dat de producten worden geleverd samen met een afleveringsbon waarop tenminste wordt vermeld:

- gegevens zoals bedoeld in 6.6.3;
- wijze van aflevering (inclusief/exclusief transport)
- geschiktheid van de cement, indien nodig, onderzocht volgens 6.3 van deze BRL.
- KOMO®-certificatiemerk.

6.8 Externe controle na afgifte van het certificaat

De externe controle van de cementproducent en het geproduceerde cement vindt plaats in de vorm van audits, inspectiebezoeken, beoordeling van de resultaten van de interne kwaliteitsbewaking en onderzoek van monsters getrokken door of namens de certificatie-instelling. Dit laatste heeft enerzijds tot doel de verificatie van meetresultaten en methoden van de cementproducent en dient anderzijds als onafhankelijke controle op de eigenschappen van het cement.

6.9 Audits en inspectiebezoeken

Tweemaal per jaar zullen onaangekondigde inspectiebezoeken aan de fabriek worden gebracht waarbij onder meer de volgende onderdelen zullen worden gecontroleerd op voldoen aan de betreffende artikelen uit deze BRL:

- de procescontrole;
- de interne kwaliteitsbewaking;
- laboratorium;
- de procesbeheersing.
- controle van resultaten verificatieonderzoeken

6.9.1 Beoordeling van de resultaten van de zelfcontrole

Vier keer per jaar worden de meetresultaten van de zelfcontrole verkregen over de voorgaande 12 maanden (metselcement: twee keer per jaar over 24 maanden) getoetst aan de eisen van de

desbetreffende productnormen op de wijze zoals omschreven in de desbetreffende productnormen. Bij deze toetsing worden ook de grondstoffen en de samenstelling van het cement (bestanddelen op basis van desbetreffende productnormen) betrokken voor zover daarvoor afspraken zijn gemaakt (zie 5.6.1.b). De gegevens voor deze toetsing en, voor zover mogelijk ook de toetsing zelf, worden door de cementproducent in een handzaam overzicht aangeboden aan de certificatie-instelling, een en ander op een wijze zoals afgesproken met de certificatie-instelling.

Toelichting:
indien er over de voorgaande 12 (cq. 24) maanden niet voldoende resultaten zijn, vindt de beoordeling plaats aan de hand van de individuele resultaten en niet op basis van statistische berekeningen.

6.10 Verificatieonderzoek cement

6.10.1 Monsterneming

Zesmaal per jaar zullen door of in aanwezigheid en op aanwijzing van de certificatie-instelling van elk cement waarvoor een certificaat is afgegeven onaangekondigd monsters worden getrokken en onderzocht door zowel het bedrijfslaboratorium als een verificatielaboratorium.

De monsters zullen zo dicht mogelijk bij het verzendpunt worden genomen onder toezicht van de certificatie-instelling. De monsterneming dient te worden uitgevoerd overeenkomstig NEN-EN 196-7.

Elk monster dient te worden verdeeld in drie deelmonsters waarvan er twee door of namens de certificatie-instelling worden verzegeld. Een verzegeld deelmonster wordt verzonden naar het verificatielaboratorium. Het tweede verzegelde monster wordt door de cementproducent gedurende ten minste 3 maanden bewaard, in elk geval zo lang totdat de meetresultaten van beide laboratoria beschikbaar zijn en een beoordeling daarvan heeft plaatsgevonden. Het niet verzegelde monster wordt gebruikt voor onderzoek in het bedrijfslaboratorium.

De wijze waarop monsterneming van cement plaatsvindt indien direct vanuit de menger in het transportmiddel wordt verladen, zal van geval tot geval tussen certificatie-instelling en bedrijf worden geregeld.

6.10.2 Onderzoek

Voor cementen genoemd in NEN-EN 197-5 geldt dat zowel het bedrijfslaboratorium als het verificatielaboratorium onderzoekt een deelmonster. De frequentie van monsterneming en onderzoek is voorgeschreven in de desbetreffende productnormen en is weergegeven in tabel 3.

De certificatie-instelling dient de resultaten van het verificatielaboratorium te vergelijken met de resultaten van het bedrijfslaboratorium en met de resultaten van de zelfcontrole volgens annex A van NEN-EN 197-2 door de cementproducent. Indien afwijkingen of onregelmatigheden worden geconstateerd zal hierover worden gerapporteerd aan de cementproducent.

Tabel 3 - Verificatieonderzoek. Frequentie van monsterneming en onderzoek

bepaling	frequentie
begin binding	eenmaal per twee maanden
vormhoudendheid	
druksterkte	
gehalte aan Cl ⁻	
gehalte aan SO ₃	
luchtgehalte 1)	
waterretentie 1)	
gloeiverlies 1)	
onoplosbare rest 1)	
puzzolaniteit 1)	

gehalten aan Al ₂ O ₃ en C ₃ A ¹⁾	twee keer per jaar
bestanddelen ¹⁾	
hydratatiewarmte ¹⁾	
¹⁾ Indien voor het betreffende cement een eis van toepassing is.	

6.11 Verificatieonderzoek op duurzaamheidsaspecten

6.11.1 Algemeen

Het verificatieonderzoek dient om na te gaan of de eigenschappen van het cement(en) niet of niet wezenlijk zijn veranderd sinds de afgifte van het certificaat, zodat het certificaat kan worden gecontinueerd.

6.11.2 Verificatieonderzoek door een extern laboratorium

Het verificatieonderzoek voor gecertificeerde milieuklasse(n) vindt plaats in een extern laboratorium, en dient jaarlijks herhaald te worden tot 5 jaar na afgifte van het certificaat.

Indien uit het verificatieonderzoek blijkt dat niet voldaan wordt aan de toetsingscriteria, vervalt het certificaat voor de betreffende milieuklasse(n).

6.11.3 Monsterneming

Het jaarlijkse verificatieonderzoek vindt plaats op basis van ten minste 3 monsters cement en wordt onderzocht op voldoen aan de toetsingsgrootheid.

De individuele monsters moeten worden genomen met een interval van ten minste 2 weken.

De houdbaarheidstermijn van de monsters cement, mits luchtdicht geconditioneerd, is 1 jaar gerekend vanaf de laatste monsternamedatum van de betreffende monsternameserie.

6.11.4 Toetsing van de resultaten van het verificatieonderzoek

De toetsing van de resultaten van het verificatieonderzoek dienen overeenkomstig 6.1.1 van CROW-CUR Aanbeveling 48 te worden uitgevoerd.

6.12 Uitbreiding van het aantal gecertificeerde cementen

Indien een productielocatie reeds beschikt over het KOMO® certificaat en een nieuw cement ter certificatie aanbiedt, zal de certificatie- instelling bepalen of een aanvullende beoordeling van installaties en/of het laboratorium en het kwaliteitssysteem noodzakelijk is.

6.12.1 Wijziging in de omschrijving van de eigenschappen van gecertificeerd cement

Indien een cementproducent een wijziging in de omschrijving van de eigenschappen van een reeds gecertificeerd cement, binnen de grenzen van de norm, aanbrengt zal het bestaande certificaat worden ingetrokken en direct een nieuw certificaat met een geldigheidsduur van vier maanden worden afgegeven. De certificatie-instelling dient op basis van:

- monsterneming en onderzoek door het verificatielaboratorium (gedurende drie maanden één monster per maand) en
- toetsing van de gegevens van de interne controle van de cementproducent over een periode van drie maanden (normale frequentie voor monsterneming en onderzoek)

na te gaan of het gewijzigde product aan de eisen van de desbetreffende productnormen en/of de aanvullende producteisen volgens 6.7.3 van deze BRL voldoet. Indien wordt voldaan volgt toekenning van een definitief certificaat. (zie 6.8)

6.13 Aard en frequentie van periodieke beoordelingen

De certificatie-instelling voert na afgifte van het productcertificaat periodieke beoordelingen uit bij de certificaathouder op de naleving van zijn verplichtingen. Over de aard, omvang en frequentie van de uit te voeren periodieke beoordelingen beslist het College van Deskundigen. Het aantal controles is nooit minder dan 1 keer per jaar

Bij de inwerkingtreding van deze BRL is de frequentie vastgesteld op 2 periodieke beoordelingen per jaar.

In het auditprogramma zijn de aard en frequenties vastgelegd van de periodieke beoordelingen. Deze hebben betrekking op:

- Het IKB-schema van de certificaathouder,
- De resultaten van de door de certificaathouder uitgevoerde controles,
- De juiste wijze van merken van de gecertificeerde producten,
- De naleving van de vereiste procedures,

waarbij nagaan wordt of voldaan wordt aan de eisen in deze BRL.

Het auditprogramma is gepubliceerd op de website van de schemabeheerder.

De bevindingen van elke uitgevoerde beoordeling zullen door de certificatie-instelling naspeurbaar worden vastgelegd in een rapport.

6.14 Tekortkomingen

De weging en opvolging van tekortkomingen en het sanctiebeleid zijn vastgelegd in een "interpretatiedocument BRL 2601" bij deze BRL, welke is gepubliceerd op de website van de schemabeheerder.

6.15 Opschorting productcertificaat

In het geval (tijdelijk) geen producten worden geproduceerd en/of uitgeleverd kan, bij een stop langer 1 maand, op verzoek van de certificaathouder de geldigheid van zijn KOMO®-productcertificaat (tijdelijk) worden opgeschort. Een dergelijke opschorting kan door de certificatie-instelling voor in totaal maximaal 24 maanden worden verleend.

Nadat de opschorting is verleend kan een certificaathouder verzoeken om zijn opschorting eerder te beëindigen.

Na een opschortingsperiode dient voorafgaand aan de hervatting van productie en levering onder productcertificaat middels een extra beoordeling te worden nagegaan of nog aan alle eisen in deze BRL wordt voldaan en de opgeschorte status kan worden omgezet naar een geldige status.

7 Eisen aan de certificatie-instelling

7.1 Algemeen

De certificatie-instelling moet beschikken over een procedure waarin de algemene regels zijn vastgelegd die bij certificatie worden gehanteerd.

7.2 Certificatiepersoneel

Het bij certificatie betrokken personeel is te onderscheiden naar:

- Certificatie assessor/Reviewer: belast met het uitvoeren van ontwerp en documentatiebeoordelingen, toelatingsonderzoeken, beoordelen van aanvragen en het reviewen van de conformiteitsbeoordelingen,
- Locatie assessor: belast met de uitvoering van de externe conformiteitsbeoordelingen bij de certificaathouders,
- Beslissers: belast met het nemen van beslissingen naar aanleiding van uitgevoerde toelatingsonderzoeken en over voortzetting van certificatie naar aanleiding van uitgevoerde controles.

7.2.1 Competentie criteria certificatie personeel

De kwalificatie eisen voor het certificatie personeel bestaan uit kwalificatie eisen voor het uitvoerende certificatiepersoneel zoals vastgelegd in onderstaande tabel. De competentie van het betrokken certificatiepersoneel moet aantoonbaar zijn vastgelegd.

Competenties	Locatie assessor	Certificatie assessor Reviewer	Beslissers
Basis competenties			
<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van bedrijfsprocessen • Vakbekwaam kunnen beoordelen 	<ul style="list-style-type: none"> • MBO denk- en werk niveau • 2 jaar relevante werkervaring 	<ul style="list-style-type: none"> • HBO denk- en werk niveau • 5 relevante werkervaring 	<ul style="list-style-type: none"> • HBO denk- en werk niveau • 4 jaar relevante werkervaring waarvan ten minste 2 jaar m.b.t. certificatie
Auditvaardigheden	2 jaar in de relevante werkervaring waarin minimaal aan 10 inspectiebezoeken werd deelgenomen terwijl minimaal 1 inspectiebezoek zelfstandig werd uitgevoerd onder supervisie	5 jaar relevante werkervaring deelname aan minimaal vier initiële beoordelingen en één beoordeling zelfstandig uitgevoerd onder supervisie.	N.v.t.
Technische competenties			
Relevante kennis van: <ul style="list-style-type: none"> • De technologie voor de fabricage van de te inspecteren producten, de uitvoering van processen en de verlening van diensten • De wijze waarop producten worden toegepast, processen worden uitgevoerd en diensten worden verleend • Voorkomende gebreken die zich manifesteren tijdens gebruik van het product, tijdens de uitvoering van processen, alsmede onvolkomenheden in de dienstverlening 	Kennis in één van de volgende disciplines: Civiele techniek / Bouwkunde Basistraining auditing	Kennis in één van de volgende disciplines: Civiele techniek / Bouwkunde Basistraining auditing	4 jaar werkervaring waarvan tenminste 2 jaar management-ervaring.

7.2.2 Kwalificatie certificatiepersoneel

Certificatiepersoneel moet aantoonbaar zijn gekwalificeerd door toetsing van kennis en kunde aan bovenvermelde eisen. Indien kwalificatie plaats vindt op grond van afwijkende criteria, moet dit schriftelijk zijn vastgelegd.

De bevoegdheid ten aanzien van het kwalificeren moet in het kwaliteitssysteem van de certificatie-instelling zijn vastgelegd.

7.3 Rapportage toelatingsonderzoek en periodieke beoordelingen

De certificatie-instelling legt de bevindingen van haar toelatingsonderzoeken en periodieke beoordelingen vast in een eenduidig rapport. Een rapport moet aan de volgende eisen voldoen:

- **Volledigheid**; in de rapportage wordt een onderbouwd verslag gedaan van de vastgestelde mate van conformiteit met de in deze in de BRL gestelde eisen,
- **Traceerbaarheid**; de bevindingen waarop uitspraken zijn gebaseerd moeten traceerbaar zijn vastgelegd.

7.4 Beslissingen over KOMO®-productcertificaat

De beslissing over de verlening van een productcertificaat of de oplegging van maatregelen ten aanzien van het productcertificaat moet zijn gebaseerd op de in het dossier vastgelegde bevindingen.

De resultaten van een toelatingsonderzoek en een periodieke beoordeling (ingeval van een kritieke tekortkoming) moeten worden beoordeeld door een reviewer.

Op basis van de uitgevoerde review wordt door de beslisser vastgesteld of:

- Het productcertificaat kan worden verleend,
- Sancties opgelegd worden,
- Het productcertificaat geschorst of ingetrokken moet worden.

De reviewer en beslisser mogen niet betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de bevindingen waarop de beslissing wordt genomen.

De beslissing moet traceerbaar worden vastgelegd.

7.5 Rapportage aan het College van Deskundigen

Over de uitgevoerde werkzaamheden en de resultaten daarvan ten aanzien van de productcertificaten op basis van deze BRL wordt door de certificatie-instellingen tenminste jaarlijks gerapporteerd aan het College van Deskundigen. In deze rapportage moeten geanonimiseerd de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- Aantal uitgevoerde controles in relatie tot de vastgestelde frequentie,
- Aantal uitgevoerde toelatingsonderzoeken,
- Resultaten van de beoordelingen,
- Opgelegde maatregelen bij geconstateerde tekortkomingen,
- Ontvangen klachten van derden over gecertificeerde producten.

7.6 Interpretatie van eisen

Het College van Deskundigen heeft de interpretatie van in deze BRL gestelde eisen vastgelegd in "interpretatiedocument BRL 2601". Interpretatie-documenten zijn beschikbaar voor de leden van het CvD, de certificatie-instellingen en de certificaathouders die op basis van deze BRL actief zijn.

Interpretatie-documenten worden gepubliceerd op de website van de schemabeheerder.

Iedere certificatie-instelling die gebruik maakt van deze BRL is verplicht de daarin vastgelegde interpretaties te hanteren.

8 Documenten lijst

8.1 Publiekrechtelijke regelgeving

Verordening Bouwproducten EU 305/2011

8.2 Normatieve documenten

Naar de navolgende documenten wordt in deze BRL normatief verwezen:

NEN 3550:2012	Cement volgens NEN-EN 197-1 of NEN-EN 14216, met aanvullende speciale eigenschappen - Definities en eisen.
NEN 8005:2014+C1:2017	Nederlandse invulling van NEN-EN 206: Beton - Specificatie, eigenschappen, vervaardiging en conformiteit.
NEN 8005:2022 (ontwerp)	Nederlandse invulling van NEN-EN 206: Beton - Specificatie, eigenschappen, vervaardiging en conformiteit.
NEN-EN 196-1:2016	Beproevingmethoden voor cement. Deel 1: Bepaling van de sterkte
NEN-EN 196-2:2013	Beproevingmethoden voor cement. Deel 2: Chemische analyse van cement
NEN-EN 196-3:2016	Beproevingmethoden voor cement Deel 3: Bepaling van begin en einde van de binding en bepaling van de vormhoudendheid
NEN-EN 196-5:2011	Beproevingmethoden voor cement. Deel 5: Puzzolaniteitsproef voor puzzolaancement
NEN-EN 196-6: 2019	Beproevingmethoden voor cement. Deel 6: Bepaling van de fijnheid
NEN-EN 196-7:2007	Beproevingmethoden voor cement. Deel 7: Methoden voor het nemen en voorbereiden van monsters van cement
NEN-EN 196-8:2010	Beproevingmethoden voor cement. Deel 8: Bepaling van de hydratatiwarmte – Oplosmethode
NEN-EN 196-9:2010	Beproevingmethoden voor cement. Deel 9: Bepaling van de hydratatiwarmte – Semi-adiabatische methode
NEN-EN 196-10:2016	Beproevingmethoden voor cement Deel 10: Bepaling van het in water oplosbaar chroom-(VI)-gehalte in cement
NEN-EN 196-11:2019	Beproevingmethoden voor cement Deel 11: Hydratatiwarmte - Isotherme geleidingscalorimetrie (ICC)
NEN-EN 197-1:2011	Cement – Deel 1: Samenstelling, specificatie en conformiteitscriteria voor gewone cementsoorten

NEN-EN 197-2:2020	Cement – Deel 2: Conformiteitsbeoordeling
NEN-EN 197-5:2021	Portland-composietcement CEM II/C-M en composietcement CEM VI
NEN-EN 413-1:2011	Metselcement - Deel 1: Samenstelling, specificatie en conformiteitscriteria
NEN-EN 413-2:2016	Metselcement - Deel 2: Beproevingmethoden
NEN-EN 14216:2015	Cement - Samenstelling, specificatie en conformiteitscriteria voor bijzondere cementsoorten met erg lage hydratatiewarmte
NEN-EN 15743:2010+ A1:2015	Gesulfateerd cement – Samenstelling, specificaties en conformiteitsbeoordeling
NEN-EN 45501:2015	Metrologische aspecten van niet-automatische weeginstrumenten
BRL 1802:2016	Beoordelingsrichtlijn voor het KOMO® attest voor vulstof en/of cementbeton
CROW-CUR Aanbeveling 48:2022(ontwerp)	Procedures, criteria en beproevingsmethoden voor de toetsing van de geschiktheid van nieuwe cementen voor toepassing in beton en voor de gelijkwaardige prestatie van beton met vulstoffen

8.3 Informatieve documenten

Naar de navolgende documenten wordt in deze BRL informatief verwezen:

Interpretatiedocument BRL 2601	Overzicht van ernstige en niet -ernstige tekortkomingen
BRL 2604:2013	Nationale beoordelingsrichtlijn voor het KOMO® attest dan wel het KOMO® attest-met-productcertificaat voor constructief beton op basis van een "niet zonder meer toegelaten cement"

Bijlage A Aanvullend onderzoek

A.1 GRONDSLAG

Het belangrijkste kenmerk van cementkwaliteit is de normsterkte. Deze wordt volgens de van kracht zijnde normen bepaald via een genormaliseerde procedure aan een eveneens genormaliseerde mortel.

De sterkteontwikkeling van een dergelijke mortel is afhankelijk van een groot aantal factoren. De belangrijkste daarvan is de kwaliteit van het onderzochte cement en de samenstelling van de mortel, met name de watercementfactor. Alle andere factoren kunnen worden gekarakteriseerd als proefomstandigheden.

Het blijkt uit de internationale praktijk dat - ook bij een nauwgezet aanhouden van de normen - de proefomstandigheden een belangrijk aandeel hebben in het uiteindelijke meetresultaat. Het is daarom van belang dat het meetniveau zo constant mogelijk wordt gehouden en dat bovendien systematisch verschillen tussen de verschillende bij de keuring betrokken laboratoria zo klein mogelijk zijn. Om deze reden dienen de hierna in A.2 en A.3 genoemde onderzoeken te worden uitgevoerd.

A.2 ONDERZOEK NAAR SLIJTAGE VAN DE PLATEN VAN DE DRUKBANK

Een belangrijke bron van geleidelijke, soms ook plotselinge, niveauveranderingen is slijtage van de drukplaten van de pers. Ter signalering van ongewenste slijtage dient daarom de druksterkte, bepaald met het in gebruik zijnde tussenstuk, regelmatig te worden vergeleken met de druksterkte bepaald met een hiervoor gereserveerd referentietussenstuk.

Een alternatieve methode mag ook worden gehanteerd mits het resultaat daarvan gelijkwaardig is aan de hierboven genoemde methode, een en ander ter beoordeling door de certificatie-instelling.

De exacte wijze waarop deze controle van slijtage van de drukplaten wordt uitgevoerd dient te worden vastgelegd in het kwaliteitshandboek.

A.3 REFERENTIE-ONDERZOEK

A.3.1 Voorbereiding

Ter signalering van alle overige veranderingen in het meetniveau dient regelmatig het in NEN-EN 197-1 en NEN-EN197-5 beschreven onderzoek, zoals de druksterkebepaling, de bepaling van het specifiek oppervlak (Blaine), de bepaling van het SO₃-gehalte, de bindtijd, etc. met eenzelfde referentiecement te worden uitgevoerd. Deze proef dient niet alleen voor bewaking van het niveau in één laboratorium, maar ook voor de constatering van systematische verschillen tussen verschillende bij de keuring van cement betrokken laboratoria.

In overleg met een daartoe door de Colleges van Deskundigen aangewezen begeleidingscommissie wordt een keuze gemaakt voor een cement dat als referentiecement wordt gebruikt. De deelmonsters van het referentiecement worden verkregen door eenmaal per jaar een hoeveelheid cement te homogeniseren en te verdelen in kleinere porties die op geschikte wijze worden verpakt. De instantie of het laboratorium dat voor verpakking en verzending zorgt, distribueert vervolgens aan alle betrokken laboratoria het noodzakelijke aantal, aselekt uit de partij getrokken monsters.

De hoeveelheid verzonden monsters per laboratorium is voldoende voor 12 tot 13 maanden onderzoek met de voor het desbetreffende laboratorium gebruikelijke frequentie. Na 12 maanden wordt een nieuw monster cement in onderzoek genomen. Gedurende ten minste 6 onderzoeken worden zowel het oude als het nieuwe referentiecement tegelijkertijd onderzocht op sterkte, Blaine en sulfaatgehalte. De metingen worden uitgevoerd op de voor het betreffende laboratorium gebruikelijke wijze waarvan de meetresultaten overeen moeten komen met die verkregen met de methoden genoemd in de beproevingsnormen opgenomen in 10 van deze BRL.

A3.2 Uitvoering

Overzicht van de door de deelnemende laboratoria uit te voeren metingen :

Frequentie ten minste 1x per week:

- druksterkte na 1 of 2, 7 en 28 dagen verharden (afhankelijk van cementsoort)
- gewicht en dichtheid van een prisma
- sulfaatgehalte (als SO_3)
- specifiek oppervlak (Blaine) ¹⁾

Frequentie ten minste 1x per maand:

- waterbehoefte voor normaal consistentie
- begin bindtijd
- einde bindtijd ¹⁾
- vormhoudendheid (Le Chatelier)
- Na_2O en K_2O ¹⁾
- chloridegehalte
- gloeiverlies ¹⁾
- onoplosbaar¹⁾
- C3A bij SR cementen¹⁾
- Cr6+ volgens NEN-EN 196-10¹⁾
- Puzzolaniteit¹⁾

Frequentie ten minste 1x per kwartaal:

- hydratatiewarmte¹⁾

¹⁾ Voor zover relevant voor het betreffende laboratorium en het betreffende cement.

De met het referentiecement verkregen resultaten worden na elke bepaling geëvalueerd. Op zichtbare veranderingen in meetniveau moet adequaat worden gereageerd door onderzoek naar de oorzaak en het doorvoeren van corrigerende maatregelen. Per maand dienen de resultaten statistisch te worden verwerkt. Hierbij wordt per eigenschap een maandgemiddelde en bijbehorende standaardafwijking berekend.

Alle bepalingen dienen te worden uitgevoerd op de voor het laboratorium gebruikelijke wijze. Indien het referentiecement afwijkt van het gebruikelijk door een cementproducent geproduceerd cement en de als gevolg daarvan de door hem gebruikte meetmethode ongeschikt is voor het referentiecement, kan de desbetreffende meting achterwege blijven. Voorbeeld: bepaling van het sulfaatgehalte door middel van XRF en het ontbreken van geschikte ijklijnen voor het referentiecement of als gevolg van aanwezigheid van sulfide in slakhoudende cementen.

Details voor de uitvoering van het onderzoek en de rapportage aan de certificatie-instelling worden door de certificatie-instelling in een procedure vastgelegd en aan de deelnemers aan het onderzoek toegezonden.

Bijlage B Voorschriften inzake verlading en vervoer van cement.

Voorschriften inzake de kwaliteitszorg bij verlading en vervoer van cement in bulk door middel van gesloten systemen in auto's en schepen, voorzien van een certificaat dat van kracht is tot aan het ontvangstation van de afnemer.

Onderstaande bepalingen betreffende het transport van gecertificeerd cement zijn van toepassing bij verlading van cement vanaf de productielocatie, vanaf een depot en vanaf een overslagstation indien het overslagstation gerechtigd is het aan de cementproducent toegekende certificatiemerk te gebruiken (zie ook bijlage D). Daar waar in onderstaande bepalingen gesproken wordt over de verlader wordt daarmee bedoeld:

- bij belading bij de cementproducent: de cementproducent;
- bij belading bij een depot: de houder van het depot;
- bij belading bij een overslagstation: de houder van het overslagstation.

- a. Tot de middelen van vervoer worden tevens gerekend de door de vervoerder ter beschikking gestelde appendages zoals het laad- en losmateriaal.
- b. De vervoerder dient bij aanmelding ter belading aan de verlader aan te tonen welk product hij bij het laatste transport heeft vervoerd.
- c. Indien vervoerder tijdens het laatste transport eenzelfde cement heeft vervoerd als hij op dat moment moet gaan beladen, zal hij van de verlader zonder meer toestemming krijgen om te laden.
- d. Indien vervoerder tijdens het laatste transport een ander product heeft vervoerd dan hij bij aanmelding blijkt te gaan laden, dient de verlader aan de hand van een door of in overleg met de cementproducent opgestelde lijst te controleren of het laatstelijk geladen product en het nieuw te laden cement elkaar verdragen.
- e. Indien bij de hierboven onder d bedoelde controle blijkt dat deze producten elkaar niet verdragen, zal de vervoerder pas toestemming krijgen om te laden nadat hij het transportmiddel aantoonbaar schoon ter belading heeft aangeboden.
- f. Indien bij de hierboven onder d bedoelde controle blijkt dat deze producten elkaar wèl verdragen, dient door de verlader te worden gecontroleerd hoeveel het feitelijk eigen gewicht van het transportmiddel afwijkt van het vastgelegde eigen gewicht. De verlader dient daartoe een lijst met gewichten van de desbetreffende transportmiddelen bij te houden.
- g. Indien de hierboven onder f bedoelde afwijking kleiner is dan of gelijk is aan 3% zal de verlader toestemming geven om te laden.
- h. Indien de hierboven onder f bedoelde afwijking groter is dan 3% zal de verlader pas toestemming geven om te laden nadat het transportmiddel aantoonbaar schoon ter belading is aangeboden dan wel andere maatregelen zijn getroffen waardoor de onder f bedoelde afwijking kleiner is dan 3%.
- i. De verplichtingen van de vervoerder in het kader van deze bijlage dienen in een schriftelijke overeenkomst tussen de verlader en de vervoerder c.q. diens opdrachtgever te worden vastgelegd.

Bijlage C Controle- en onderhoudsschema laboratoriumapparatuur

apparatuur	controle parameters	controle methode	controle frequentie	controle uitvoering
laboratoriumruimte en klimaatruimten	temperatuur relatieve vochtigheid	thermometer hygrometer	1 x per dag 1 x per dag	laboratoriumpersoneel idem
waterbaden	temperatuur	thermometer	1 x per dag	laboratoriumpersoneel
snelwegers en balansen	horizontale stand nulstand preventief onderhoud	waterpas visueel -	1 x per dag telkens bij gebruik 1 x per jaar	laboratoriumpersoneel idem leverancier
Drukbank	meetbereik nulstand druksnelheid slijtage drukvlakken juiste werking centreren hulpstuk	visueel visueel stopwatch bijlage A, lid 2 ijken referentiecement visueel	voor gebruik telkens bij gebruik 1 x per kwartaal bijlage A, lid 2 1 x per jaar per dag dat de bank gebruikt wordt	laboratoriumpersoneel idem idem idem door de cert.instelling goedgekeurd instituut laboratoriumpersoneel laboratoriumpersoneel
triltafel	trillingsbreedte in belaste toestand horizontale stand	trillingsbreedtemeter waterpas	1 x per week 1 x per week	laboratoriumpersoneel idem
mallen	inwendige afmetingen stabiliteit tijdens trillen uitwendig licht geolied naden uitwendig dichtgesmeerd	schuifmaat visueel idem idem	1 x per maand telkens bij gebruik idem idem	laboratoriumpersoneel idem idem idem
mengers juiste mengarm afstand mengarm-mengbak slijtage mengarm	preventief onderhoud visueel meten meten	- telkens bij gebruik 1 x per maand	1 x per maand 1 x per jaar laboratoriumpersoneel	Idem idem leverancier
luchtmeter	ijking	juiste meetwaarde	1x/maand	laboratoriumpersoneel

Bijlage D Beoordeling depot, distributeur, importeur of overslagstation

Beoordeling van een depot, distributeur of importeur of intermediair met overslagstation van gecertificeerd cement ten behoeve van het gebruik van het certificatiemerk

D.1 INLEIDING

Cement is gecertificeerd tot het moment van aflevering, dat is het moment van belading van het transportmiddel van derden dan wel op het moment van het legen van het eigen transportmiddel bij de afnemer.

Indien een gecertificeerd cement wordt getransporteerd vanaf de plaats van productie naar de uiteindelijke gebruiker via een depot of overslagstation (tussenopslag) dat zich niet op de productielocatie bevindt, is het betreffende cement na lossen in de silo niet meer als gecertificeerd te beschouwen. Mogelijke verontreinigingen in het vervoermiddel, de aanwezigheid van restanten van andere cementen in de silo's of fouten bij de overslag maken dat de certificatie-instelling geen verklaring met betrekking tot de kwaliteit van het cement kan afgeven.

Deze bijlage bij de BRL Cement voor de beoordeling van depots en overslagstations van gecertificeerd cement geeft regels waarmee wordt beoordeeld of een gecertificeerd cement ook na overslag als gecertificeerd kan worden beschouwd en waarmee de betreffende leverancier het recht verkrijgt tot gebruik van het aan de cementproducent toegekende certificatiemerk.

D.2 RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

De intermediair heeft het recht het aan de cementproducent toegekende certificatiemerk te gebruiken als hij de herkomst van het door hem geleverde cement kan aantonen en kan aantonen dat de eigenschappen van het cement dat hij ontvangen heeft, gehandhaafd zijn gedurende het transport, de ontvangst, de opslag, het verpakken en het verzenden. De artikelen D4, D5, D6 en D7 van deze bijlage bij de BRL Cement geven daartoe de procedures en voorwaarden.

De Certificatie-instelling stelt, na een schriftelijk verzoek daartoe door de houder van het depot of de intermediair, door middel van een initiële audit vast of het depot of overslagstation voldoet aan de in deze bijlage vermelde eisen. De certificatie-instelling geeft door middel van een verklaring aan dat het depot of het overslagstation gebruik kan maken van het desbetreffende certificatiemerk.

Het gebruik van het certificatiemerk op cement afkomstig van een depot of overslagstation is niet eerder toegestaan dan nadat bij de initiële audit is gebleken dat aan de eisen wordt voldaan en vervolgens een overeenkomst met de certificatie-instelling is afgesloten waarin wederzijdse rechten en verplichtingen zijn vastgelegd.

Indien een depot of overslagstation niet (meer) voldoet aan de verplichtingen opgenomen in deze bijlage bij de BRL Cement, vervalt het recht tot het gebruik van het certificatiemerk op cement afkomstig uit het depot of het overslagstation. Het betreffende cement wordt dan als niet gecertificeerd aangemerkt.

D.3 KWALITEITSSYSTEEM

De kwaliteitscontrole en de verplichtingen voortvloeiend uit deze bijlage bij de BRL cement dienen opgenomen te worden in een vastgelegd kwaliteitssysteem.

Voor het depot is dat het kwaliteitssysteem van de cementproducent. De voor het depot relevante onderdelen dienen op het depot beschikbaar en operationeel te zijn.

De beheerder van het overslagstation dient een kwaliteitssysteem op te zetten en in stand te houden zoals omschreven in NEN-EN 197-2.

De volgende elementen dienen in ieder geval in het kwaliteitshandboek, dan wel in procedures, te zijn vastgelegd:

- Organisatieschema, waarin is aangegeven hoe de inkoop, ontvangst, (intern) transport, verpakking, opslag, controles en aflevering zijn geregeld, inclusief verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de voor de kwaliteitsbeheersing aangestelde functionarissen. Benoeming van een directievertegenwoordiger voor het beheer van het kwaliteitssysteem.

- Per cement vastgelegde (kwaliteits)specificaties (inclusief of met verwijzing naar schriftelijk vastgelegde procedures), monsterneming- en onderzoekfrequenties, onderzoekmethodiek, streefwaarden, grenswaarden, corrigerende maatregelen.
- Verplichtingen als gevolg van het gebruik van het certificatiemerk voor de over- en opgeslagen cementen.
- Procedures voor de controle op de inhoud van vervoermiddelen.
- Klachtenregistratie.

Het transport van de productielocatie naar het depot wordt gezien als een vorm van intern transport waarvoor de cementproducent de volledige verantwoordelijkheid draagt. Maatregelen ter voorkoming van verontreiniging of achteruitgang in de kwaliteit van het cement dienen in het kwaliteitssysteem van de cementproducent te worden vastgelegd, zulks ter beoordeling van de certificatie-instelling.

Het transport van de productielocatie naar het overslagstation wordt gezien als een vorm van transport waarvoor de beheerder van het overslagstation de verantwoordelijkheid draagt tenzij uit contracten tussen cementproducent en overslagstation anders blijkt. Maatregelen ter voorkoming van verontreiniging of achteruitgang in de kwaliteit van het cement tijdens het transport dienen in het kwaliteitssysteem van het overslagstation te worden vastgelegd, zulks ter beoordeling van de certificatie-instelling.

D.4 EISEN MET BETREKKING TOT DE PROCESVOERING

De in dit hoofdstuk genoemde eisen hebben met name betrekking op maatregelen ter voorkoming van vermenging of verontreiniging van cementen.

Alternatieve werkwijzen voor onderstaande aan de procesvoering gestelde eisen kunnen worden gehanteerd nadat de gelijkwaardigheid van deze alternatieven aan onderstaande eisen door de houder van het depot of overslagstation is aangetoond aan de certificatie-instelling.

Elk cement, onderscheiden naar cementproducent en aanduiding op het certificaat (cementsoort en -klasse en eventuele speciale eigenschappen), dient een eigen silo toegewezen te worden. Indien een silo voor opslag van een ander cement gebruikt gaat worden, dient deze leeg te zijn. Een procedure hiervoor dient in het kwaliteitshandboek te worden opgenomen.

Aanvoerleidingen van cement naar de silo's dienen op zodanige wijze beveiligd te zijn dat ongewilde vermenging van cementen door verkeerde aansluitingen wordt voorkomen. De wijze waarop dit wordt voorkomen moet zijn vastgelegd in een procedure die aantoonbaar wordt nageleefd.

Een mogelijkheid tot het tegelijkertijd afvoeren van verschillende cementen uit meerdere silo's naar één verlaadpunt mag niet aanwezig zijn.

Indien gebruik wordt gemaakt van een afweegbunker dient deze, voorafgaande aan het afvoeren van een ander cement, leeg te zijn. Een en ander zichtbaar gemaakt door het af te lezen restgewicht van de inhoud van de afweegbunker. Het afweegsysteem van de afweegbunker dient voorzien te zijn van een geldig ijkmerk aangebracht door een daartoe bevoegd instituut.

Indien gebruik wordt gemaakt van een weegbrug voor het laden van tankauto's, dient de weegbrug voorzien te zijn van een geldig ijkmerk aangebracht door een daartoe bevoegd instituut.

Indien in het depot of overslagstation cement verpakt wordt, dient de afweeginstallatie voor het verpakte cement voorzien te zijn van een geldig ijkmerk aangebracht door een daartoe bevoegd instituut.

D.5 EISEN MET BETREKKING TOT DE PRODUCTCONTROLE

Om aan te tonen dat de eigenschappen van het cement ten gevolge van transporteren, overslaan, opslaan en verpakken behouden zijn gebleven, dienen de hierna genoemde onderzoeken plaats te vinden. Monsterneming ten behoeve van de zelfcontrole bij zowel het depot als het overslagstation vindt plaats van het cement dat op het punt staat verzonden te worden.

Het door het depot of overslagstation gebruikte laboratorium dient te voldoen aan de bepalingen van hoofdstuk 7 van deze BRL.

D.5.1 Depot

Monsters in het kader van de zelfcontrole van de cementproducent en het verificatieonderzoek door de certificatie-instelling zullen zowel bij de cementproducent als in het depot genomen moeten worden. De hoeveelheid monsters ten behoeve van de zelfcontrole, genomen op de productielocatie en in het depot, moeten worden genomen in de verhouding van de hoeveelheid van dat cement dat via het depot en via overige afvoer vanuit de productielocatie plaatsvindt.

Het minimum aantal op het depot genomen monsters bedraagt ten minste:

- zelfcontrole: 1 per 2 weken
- Certificatie-instelling :1 per jaar (zie ook D.5.1.1)

Indien de frequentie van aanvoer zodanig laag is dat bij voortdurend monsters van dezelfde partij cement getrokken worden, kan in overleg met de certificatie-instelling een lagere frequentie worden aangehouden.

Onderzoek van monsters die worden getrokken tijdens het lossen van het aangevoerde cement wordt uitgevoerd volgens regels die zijn opgenomen in het kwaliteitssysteem van de cementproducent. De frequentie is afhankelijk van de mogelijkheid tot kwaliteitsverlies ten gevolge van het transport.

D.5.1.1 Controles door de certificatie-instelling bij het depot

De controle door de certificatie-instelling op het functioneren van het depot vindt twee keer per jaar plaats. Tijdens het controlebezoek vindt tevens een beoordeling plaats van de door het depot uitgevoerde controles en het functioneren van het kwaliteitssysteem van het depot.

Afhankelijk van de verhouding waarin een cement wordt verladen via het depot of de fabriek zullen ook verificatiemonsters door de certificatie-instelling getrokken worden. Deze monsters worden gezamenlijk met de bij de fabriek getrokken monsters beoordeeld volgens de methode beschreven in Annex A van NEN-EN 197-2.

D.5.2 Overslagstation

Op cement aangevoerd in het overslagstation dient identificatieonderzoek plaats te vinden. Deze verplichting vervalt indien het cement geleverd wordt met een certificaat inclusief het transport naar de afnemer.

D.5.2.1 Identificatieonderzoek

Het aantal identificatieonderzoeken per levering bedraagt één per 500 ton cement met een minimum van één per levering. De procedure ten behoeve van de identificatie (bijvoorbeeld bepaling fijnheid, gloeiverlies of kleur dan wel verzegeling van de transportmiddelen of daaraan gelijkwaardige werkwijze) dient te worden vastgelegd in het kwaliteitshandboek, zulks ter beoordeling door de certificatie-instelling.

D.5.2.2 Confirmatie zelfcontrole

De confirmatie zelfcontrole (zelfcontrole op het overslagstation) wordt uitgevoerd ten behoeve van de bekrachtiging van de resultaten van de zelfcontrole van de cementproducent. Monsterneming en onderzoek ten behoeve van de zelfcontrole dienen ten minste overeen te komen met die vastgelegd in tabel D.1.

Toetsing vindt plaats op basis van de daartoe in de desbetreffende productnormen vastgelegde uitgangspunten (eventueel aangevuld met de k_A -waarden genoemd in bijlage F van deze BRL).

D.5.2.3 Verificatieonderzoek door de certificatie-instelling

Monsterneming en onderzoek door de certificatie-instelling zijn vastgelegd in tabel D.1. De resultaten van het onderzoek dienen, rekening houdend met de onnauwkeurigheid van de methodiek, overeen te komen met de door de intermediair gevonden resultaten van het onderzoek van dezelfde monsters. Toetsing vindt plaats op basis van de daartoe in de desbetreffende productnormen vastgelegde uitgangspunten.

D.5.2.4 Controles door de certificatie-instelling bij het overslagstation

De controle door de certificatie-instelling op het functioneren van het overslagstation vindt plaats zoals beschreven in hoofdstuk 6.7.1.

D.6 EISEN MET BETREKKING TOT DE ADMINISTRATIE

Het overslagstation en het depot dienen een overzichtelijke administratie bij te houden van de soorten en hoeveelheden van alle aan- en afgevoerde cementen, zulks ter beoordeling door de certificatie-instelling.

Onderzoeksresultaten en primaire meetgegevens dienen op adequate wijze vastgelegd te worden. Elk kwartaal worden de resultaten van de zelfcontrole, bij voorkeur in de vorm van een computerstaat, aan de certificatie-instelling gerapporteerd.

Tabel D.1 - onderzoeken en onderzoeksfrequentie

eigenschap	cementsoort en/of sterkteklasse	methodiek ¹⁾	minimum onderzoeksfrequentie		
			door het overslagstation		door de certificatie- instelling
			cement in opslag	doorgevoerd cement	
sterkte na - 2 dagen - 7 dagen - 28 dagen	alle, behalve 32,5 32,5 alle	NEN-EN 196-1 NEN-EN 196-1 NEN-EN 196-1	1 x per 2 weken 1 x per 2 weken 1 x per 2 weken	1 per levering en ten minste 1 per 500 ton	6 per jaar
begin binding	alle	NEN-EN 196-3	1 x per 2 weken		
gloeiverlies	CEM I en CEM III en gesulfateerd cement	NEN-EN 196-2	1 x per 2 weken		
onoplosbaar	CEM I en CEM III en gesulfateerd cement	NEN-EN 196-2	1 x per 2 weken		
puzzolaniteit	CEM IV	NEN-EN 196-5	1 x per mnd		
luchtgehalte	metselcement	NEN-EN 413-2	1 x per 2 weken		
waterretentie	metselcement	NEN-EN 413-2	1 x per 2 maanden		
¹⁾ waar toegestaan in de NEN-EN 196 serie mogen andere methoden gebruikt worden onder voorwaarde dat wordt aangetoond dat equivalente resultaten worden verkregen.					

D.7 OVEREENKOMST TEN BEHOEVE VAN HET VOEREN VAN HET CERTIFICATIEMERK

De houder van het overslagstation dient een overeenkomst met de certificatie-instelling af te sluiten, waarin de verplichtingen voor het voeren van het certificatiemerk voor cement dat afkomstig is uit het overslagstation zijn vastgelegd.

De bepalingen, opgenomen in het algemeen certificatie reglement van de certificatie-instelling, worden met het aangaan van de overeenkomst met de houder van het overslagstation eveneens van kracht.

Voor het depot is geen aparte certificatieovereenkomst noodzakelijk. De overeenkomst met de certificaathouder is ook van kracht voor het depot. De certificaathouder heeft echter de verplichting de certificatie-instelling op de hoogte te stellen van het feit dat cement onder begeleiding van het

certificatiemerk via een depot wordt verladen, zodat de certificatie-instelling in staat is de nodige controles ter plaatse uit te voeren.

Bijlage E   Certificatie op basis van door de cementproducent opgestelde productspecificaties.

E.1   INLEIDING

Bij de certificatie van cement wordt nagegaan of wordt voldaan aan eisen gesteld in normen en bijbehorende reglementen en richtlijnen. In aanvulling op deze eisen kunnen ook door de cementproducent opgestelde productspecificaties, vallend binnen de eisen van de desbetreffende productnormen, als beoordelingscriterium voor het door hem geproduceerde cement worden gebruikt. Deze bijlage geeft aan waaraan de productspecificatie ten behoeve van de certificatie moet voldoen.

E.2   INHOUD PRODUCTSPECIFICATIE

De productspecificatie kan een of meer van de volgende aspecten bevatten:

- a.   Samenstelling en eigenschappen zoals beschreven in deze BRL genoemde cementnorm(en).
- b.   Aanvullende eigenschappen niet beschreven in deze BRL genoemde cementnorm(en).

E.3   PROCEDURE

De cementproducent legt in de productspecificatie vast welke aanvullende eigenschappen door de certificatie-instelling worden beoordeeld. Duidelijk moet zijn volgens welke methodieken eigenschappen worden bepaald en welke grenswaarde(n) worden aangehouden. Indien noodzakelijk kan verificatieonderzoek onderdeel uit maken van de activiteiten van de certificatie-instelling.

E.4   EXTERNE CONTROLE

Indien een cementproducent de productspecificatie onderdeel wil laten zijn van de beoordelingen (zowel door zichzelf als de certificatie-instelling) dan dient dit onderwerp onderdeel te zijn van de controlebezoeken van de certificatie-instelling. Ook tijdens de toetsingsperiode van een nieuw cement dient controle op basis van de productspecificatie(s) plaats vinden.

Bijlage F Aanvulling k_A -waarden

In de betreffende productnormen worden, afhankelijk van het aantal waarnemingen, de k-waarden (aanvaardingsconstante k_A) gegeven waarmee een toetsing aan de eisen van de norm wordt uitgevoerd. Onderstaande tabel geeft daarop een aanvulling indien het aantal waarnemingen 3 t/m 19 bedraagt.

Aantal proefresultaten n	k_A	
	voor $P_k = 5\%$ (normsterkte en beginsterkte, ondergrens)	voor $P_k = 10\%$ (overige eigenschappen)
3	7,66	6,16
4	5,15	4,16
5	4,20	3,41
6	3,71	3,01
7	3,40	2,76
8	3,19	2,58
9	3,03	2,45
10	2,91	2,35
11	2,82	2,26
12	2,74	2,21
13	2,67	2,16
14	2,61	2,11
15	2,57	2,07
16	2,52	2,03
17	2,49	2,00
18	2,45	1,97
19	2,42	1,95